

" ΝΕΟΣ ΠΟΙΜΗΝ ,,

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

B.

Ἐλὴν τῶν μέτροι τοῦδε ἔρεταισθέντων ἰδίως ἀνθρωπολογικῶν ὄρων, τῶν ἀναφερομένων πρὸς ὅ,τι εἶναι καὶ ἔχει ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ σὺστασιν, κατὰ τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ ιδιότητα, ἐπιέρχονται ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ καὶ ἄλλοι ὅροι ὁμοίως ἀνθρωπολογικαὶ ἢ καὶ ὡς ἀνθρωπολογικοί, ἀναφερόμενοι ἤτοι μὲν εἰς ὅ,τι εἶναι καὶ ἔχει, ἄλλ' εἰς ὅ,τι ἀνεργεῖ, καὶ ὅπως ἔχει καὶ διακρίεται πνευματικῶς, εἴτε ἠθικῶς, εἴτε θεησεμτικῶς, καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ παρουσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μετὰ θάνατον ἀναμενοσίᾳ αὐτῶν ζωῆ. Ὡς τοιοῦτοι πρόκεινται ἡμῖν εἰς ἔξῃται αἱ ἔξῃς λέξεις μετὰ καὶ τῶν ἐτύμων καὶ τῶν περιγύγων αὐτῶν· *ζωή, θάνατος, κόσμος, αἰὼν, βασιλεία, ἐκκλησία, νόμος, ἔργα, πλοῦτις, χάρις, δικαιοσύνη, ἄγιος, εὐαγγέλιον, σωτηρία.*

ΖΩΗ, ΖΩ

Εἶναι δύσκολον νὰ ἀποτεθῇ ὅτι τὸ ἐλληνικὸν ὄημα ζῶ (ζα-οι) καὶ τὰ οὐσιαστικῶν ζωῆ (ἀρχικῶς ζῶη), κατὰ τὸ σημαζόμενον ἀντιστοιχοῦνται πρὸς τὰ ἑβραϊκὰ *חַיָּוִת* ἢ *חַיָּוִת*, *חַיָּוִת* καὶ *חַיָּוִת*, ἔχουσι τινα ἕτοι καὶ ἀπομνημονευμένην ἑσπερὴν συγγένειαν πρὸς ἄλλα.

Συχνή και ποικίλη είναι εν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἡ χρῆσις τοῦ οὐσιαστικοῦ **ζωή** κυρίως τε και τροπικῶς, εἰδικῶς τε και γενικῶς και εἴτε ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα και προσκαίρου ὑπαρξέως, εἴτε ἐπὶ τῆς κατὰ πνεῦμα και αἰωνίου ζωῆς, ἀμφοτέρων ἔχουσῶν μίαν και τὴν αὐτὴν ἀρχὴν και πηγὴν, τὴν θεότητα, και διὰ τοῦ πνεύματος και τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μεταχρυσουμένην, και τῆς μὲν κατὰ σάρκα παρουσίας ἴδιῃ και κοινῆς τοῖς ἀνθρώποις μετὰ και ἄλλων ἐνοργιάνων και ἐμφύζον ὄντων, τῆς δὲ κατὰ πνεῦμα και αἰωνίου ἀποκειμένης μὲν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν οὐρανοῖς μετὰ και ἄλλων πνευματικῶν ὄντων, ἐχούσης ὅμως και ἐν τῷ παρόντι βίω οἶονει ἀπαρχάς τινας και προοίμια ἐν τῇ κατὰ Θεὸν βιοτῇ και πολιτείᾳ.

1. **Ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα ζωῆς**, μετὰ ἢ ἀνευ ἀντιθέσεως πρὸς τὴν θάνατον, ἐν Λουκ. 1, 71, 16, 25. Πρ. 8, 35. 17, 25. Ῥωμ. 8, 38. 1 Κορ. 3, 22. 15, 19. Φιλ. 1, 20. Ἐβρ. 7, 3. Ἰωάν. 4, 14. Ἀπ. 11, 11. — Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ζωῆς κέεται οὐ μόνον 1 Τιμ. 4, 9 «ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν και τῆς μελλούσης» = **ἐπαγγελλομένη, ὑπισχυρομένη ἀγαθὰ εἰς τε τὴν παρούσαν και τὴν μέλλουσαν ζωὴν**), και 1 Περ. 3, 10 («ὁ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν» και ἑλευθέριον ἀπόδοσιν τῶν τοῦ φιλμοῦ 33, 13 τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθίας;» = **ὁ θέλων ζωὴν ἀγάπης ἀξίαν, βίον εὐάρεστον και τερπνόν**), ἀλλὰ και Λουκ. 12, 15 («οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ» = **δὲν εἶναι ἡ πλησμονὴ τῶν ὑπαρχόντων ἢ τὴν ζωὴν συντηροῦσα και εὐχάριστον αὐτὴν ἀπεργαζομένη** δηλ. και ἄλλα τις ἔχον δύναται νὰ ζῇ ἄριστα, και πλεῖστα κατημένως νὰ ζῇ κάκιστα).

Ἐπὶ τῆς **ἐπιγείου** μὲν και προσκαίρου, κατὰ τὰ διέπικτα ὅμως αὐτῆς φρονήματα και τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ποιότητα διακρινομένης τῆς κοινῆς κατὰ κόσμον ζωῆς, και ἀποτελούσης ἀπαρχὴν τινα και προοίμιον τῆς τῷ Θεῷ ἀρεσκούσης και τῇ χάριτι αὐτοῦ ἀρκετομένης αἰωνίας και ἐπουρανίου ζωῆς, οὕτω τὸ Ῥωμ. 6, 4, «ἐν καινότητι ζωῆς περιπατεῖν». «Ὁμοίως τὸ Ἐφεσ. 4, 18 ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ» («ἡ γενικὴ τοῦ Θεοῦ» = **κατὰ Θεὸν ἢ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πηγαζούσης**), και 2 Περ. 1, 2 «πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν και εὐσέβειαν δεδορημένης».

2. Πολλῶ συχνότερα εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ ὀνόματος ἐπὶ τῆς μετὰ θάνατον ἀϊδίου ζωῆς, και οὐ μόνον τῶν εὐσεβῶν και τῶν δικαίων, ἀλλὰ και τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν και τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν αὐτοῦ. Οὕτως ἐν Πραξ. 2, 28. Ῥωμ. 5, 10 (ἐνθα ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος συνάγεται συμπέρασμα εἰς τὸ μεῖζον, ὅτι ἀφ' οὗ διὰ τοῦ Χριστοῦ, **ἀποθανόντος**, ἔσχομεν τὴν καταλλαγὴν τῷ Θεῷ, πολλῶ μᾶλλον δι' αὐτοῦ, ζῶντος ἡδὴ διὰ παντός, ἔχομεν τὴν σωτηρίαν· ἐὰν δηλ. ὁ θάνατος αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον ἢ ζωὴ αὐτοῦ). Περὶ τῆς αὐτῆς μὲν ἐν δεδοξαμένῳ σώματι ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀναμενούσης δὲ και τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ μαθητὰς μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν, εἶναι ὁ λόγος και ἐν 2 Κορ. 4, 10—11. Καθ' ὁμοιότητα, λέγει ὁ ἀπόστολος, τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ και διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ ὑποβαλλόμεθα εἰς καθημερινοὺς κινδύνους θανάτου, ἐν ἡμῖς τε τύχομεν και οἷς εὐαγγελιζόμεθα καταστήσωμεν κοινωνοὺς τῆς ὁμοίας ἐκείνῃ ζωῆς μετὰ τὴν κοινὴν ἀνάστασιν (πρβλ. τὴν λέξιν **θάνατος** § 3. σημ. 1). Ἐν τῷ ἐπιφρομένῳ στζ. 12 οἶονει προσομοιοῦνται ὁ **θάνατος** και ἡ **ζωὴ** ὡς ἰδιαιτεροὶ και ἀντίθετοι δυνάμεις, και ὁ μὲν **θάνατος** παρίσταται ὡς ἐξασκῶν τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν παρὰ τοῖς **ἀποστόλοις** ἐπὶ τῇ σωματικῇ αὐτῶν φθορᾷ ἐν οἷς ὑπομένουσι παντοίοις κινδύνοις, ἢ δὲ **ζωὴ** ὡς ἐξασκοῦσα τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν παρὰ τοῖς **πιστοῖς**, ἐπὶ τῇ ψυχικῇ αὐτοῦ σωτηρίᾳ και ἀπολαύσει τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐν Χριστῷ και ἐν τῇ κοινωνίᾳ αὐτοῦ.

Ἐν ταύτῃ τῇ εἰδικῇ σημασίᾳ τῆς μετὰ τὸν θάνατον και τὴν κοινὴν ἀνάστασιν και κρείον ἀναμενούσης τοὺς πιστοὺς και εὐσεβεῖς αἰωνίας και μακαρίας καταστάσεως δὲν εἶναι μὲν τὸ ὄνομα ὡς ἀσύνηθες τῇ Παλαιᾷ (Λέν. 12, 2. 2 Μακ. 7, 14. 36 πρβλ. και Παροιμ. 8, 35—36 12, 28), ἰδιάζει ὅμως τῇ Κ. Διαθήκῃ ὡς τις τεχνικὸς ὄρος μετὰ ἢ ἀνευ προσδιορισμῶν αἰωνόηκοτε. Πλὴν τοῦ συνήθους χαρακτηρισμοῦ ὡς **αἰωνίου** (Ματ. 25, 46. Μαρ. 10, 17. 30. Ἰωάν. 4, 36. 12, 25. 17, 3. Πρ. 13, 46. 48. Ῥωμ. 2, 7 κ. ἄλλ.) ἀξιοσημείωτοι εἶναι και οἱ χωρητισμοί, «ἡ ὄντος ζωῆς» (1 Τιμ. 6, 9), «ἢ ἐν Χριστῷ ζωῆς» (2 Τιμ. 1, 1 ὡς ὀφειλομένη αὐτῷ), «τὸ πνεῦμα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς» (Ῥωμ. 8, 2 = **τὸ πνεῦμα τὸ ἐν Χριστῷ τοῖς πιστοῖς διδόμενον και καθιστῶν αὐτοὺς ἀξίους τῆς αἰωνίου ζωῆς**), «χάρις ζωῆς» (1 Περ. 3, 7), «ἀνάστασις ζωῆς»

(*Ἰωάν. 5, 29*—*εἰς ζωὴν*), «ζωὴ ἐκ νεκρῶν» (*Ῥωμ. 11, 15*, ὡς ζωὴ ἐπακαλουνοῦσα τῇ ἐκ νεκρῶν ἐξεγέρσει), «στέφανος ζωῆς» (*Ἰακ. 1, 12*, ἡ αἰώνιος ζωὴ ὡς τις στέφανος), «ἄριστος τῆς ζωῆς» (*Ἰωάν. 6, 35*, 48-51), «τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (*αὐτ. 8, 12*), «τὸ ζῆλον τῆς ζωῆς» (*Ἰακ. 2, 7, 22, 24, 14, 17, 19*), «πηγαὶ ὕδατων ζωῆς» ἢ «ῥοαὶ ζωῆς» (*αὐτ. 7, 17, 21, 6, 22, 17*), «λόγος ζωῆς» (*Φιλ. 2, 16*), «ῥήματα ζωῆς» (*Ἰωάν. 6, 69*, πρβλ. καὶ 63). Αἱ *γενικαὶ* εἶναι δηλωτικαὶ τοῦ ἀποτελέσματος (πρβλ. *Ἰωάν. 4, 14, 6, 27, 12, 25*, *Ῥωμ. 5, 21*, 1 *Τιμ. 1, 16* *Ἰουδ. στρ. 21*), «ἐν ᾧ ἐν τῇ εἴησι «βίβλιον ἢ βίβλος ζωῆς»» (*Φιλ. 4, 1*, *Ἰακ. 3, 5, 13, 8, 17, 8, 20, 12, 15, 21, 27*), ἡ γενική εἶναι τοῦ περιεχομένου = τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Γενική ἀποτελέσματος εἶναι καὶ ἐν τῇ φράσει «δικαίωσις ζωῆς» *Ῥωμ. 5, 18* πρβλ. τὴν λέξιν *δικαίω* § 2). — Οὐχ ἥτιον ἀξιοσημείωτοι εἶναι καὶ αἱ ῥήσεις «ἐπιελθεῖν εἰς ζωὴν» (*Ματ. 18, 8-9, 19, 16, 17, Ματ. 9, 13, 43*), καὶ μάλιστα αἱ τῷ Ἰωάννῃ ἰδιάζουσαι, «μεταβαίνειν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (*Ἰωάν. 5, 24*, *Ἐπιστ. 3, 14*) «ὄραν, ἔχειν ζωὴν ἐν ἑαυτῷ» (*Ἰωάν. 5, 24, 39, 40, 6, 40, 47, 53, 54, 10, 10, 20, 31, Ἐπιστ. 3, 15, 5, 12, 13, «διδόναι ζωὴν ἢ ζωὴν αἰών, Ἐδαγγ. 6, 33, 10, 28, 17, 2, Ἐπιστ. 5, 11*). — Ἀπλῶς καὶ ἄνευ τινὸς προσδιορισμοῦ ἐν *Ματ. 7, 14*, *Πρ. 3, 15*, *Πρ. 5, 20* (ὡς χαρακτηριστικῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως), *Ῥωμ. 5, 17, 2 Κορ. 5, 4, Κολ. 3, 3, 2 Τιμ. 1, 10*, καὶ μάλιστα παρ' Ἰωάννῃ ἐν ἀπολύτῳ ἐκδοχῇ, ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν καὶ μόνῃ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀξία πνευματικῆ καὶ ἀτελείτου ζωῆς, ὡς τις φωτεινὴ, μακαρία καὶ πέντων τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν περιληπτικὴ βιωχίς, ὡς τε κατὰ τὴν φύσιν ἢ ἕξις καὶ ὡς ἐνέργεια, οὐκ εἶναι μὲν φύσις καὶ ἀπ' ἀρχῆς τῷ Θεῷ καὶ τῷ συναδελφῷ αὐτῷ Λόγῳ καὶ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ (*Ἰωάν. 5, 36*), μετὰ στοιχειώδεις δὲ τινες ἐκρήσεις ἐν τῇ Παλαιῇ Διαθήκῃ, πλήρης ἀναφανείσα ἐν τῷ Χριστῷ, τῷ σαρκωθέντι αὐτοῦ Υἱῷ καὶ Λόγῳ, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ δι' οὐ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον παραλήγου, τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, ἥδη ἀπὸ τοῦ βίου αὐτοῦ μεταδιδόμενῃ αἰατῶς ἀποδεχομένοις καὶ ἀφοσιωμένοις αὐτῷ ἀνθρώποις κατ' ἀναλογίαν ἢς ἀποροῦνται πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἀποστειλάντα αὐτόν. Οὕτω, πλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου μνημονευθεισῶν ῥήσεων, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου 1, 2 («ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν,

καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων») καὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐπιστολῆς 1, 1-2 («ἐνθα *ὁ μὲν λόγος τῆς ζωῆς* εἶναι χαρακτηριστικῶς τοῦ *δοσάρχου* Λόγου τοῦ Θεοῦ ὡς ἀϊδίου φωτός τῆς ἐν λόγῳ ζωῆς, ἡ δὲ *φανερωθεῖσα ζωὴ* εἶναι αἱ ἐν τῷ σαρκωθέντι Λόγῳ ἐκδηλωθεῖσαι ἐνδείξεις καὶ ἐνέργεια τῆς ζωῆς ταύτης.

ΖΩ, ΖΩΟΓΟΝΩ, ΖΩΟΠΟΙΩ

1. Ὅμοιος τῷ οὐσιαστικῷ ἔχουσι καὶ τὰ ρήματα, καὶ μάλιστα τὸ πρῶτον, ποιήσαν τὴν ἐκδοχὴν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ κυρίως τε καὶ τροπικῶς ἐπὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οὐρανοῦ ζωῆς οὐχ ἥτιον ἢ ἐπὶ τῆς σωματικῆς καὶ προσωμαίου. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐκδοχῆς πλὴν ἄλλων πολλῶν εἴρηται τὸ ζῶ ἐν 2 *Κορ. 4, 11, 5, 15*, *Ῥωμ. 14, 7-8* (περὶ τοῦ νοήματος τῶν τελευταίων χωρίων πρβλ. *ἀποθνήσκω* § 2), *Φιλ. 1, 21*, 1 *Θεσ. 3, 8* (ἐνθα «ζῶμεν» = παρὰ τὰς καθημερινὰς θλίψεις ἀκμάζομεν, *ἀναλαμβάνομεν νέαν ζωὴν καὶ νέας δυνάμεις*), 1 *Τιμ. 5, 6* (περὶ τῆς ῥήσεως «ζῶσα τέθηκα» πρβλ. *θνήσκω* § 3) Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ τὸ «ἐπ' ἄρτω ζῆν», «ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ζῆν» (= διατρέφασθαι, συντηρεῖν τὴν ζωὴν (*Ματ. 4, 4*, *Λουκ. 4, 4*, 1 *Κορ. 9, 14*)) — Ἐπὶ τῆς προσωμαίου μὲν ζωῆς, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκδοχῇ τοῦ *διέρχεσθαι, διαίγειν τὸν βίον*, *Λουκ. 2, 36*, *Πραξ. 26, 5*, οὕτω καὶ αἱ φράσεις «ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ζῆν», «χωρὶς νόμου ζῆν», «κατὰ σάρκα ζῆν» (*Ῥωμ. 6, 2, 7, 9, 8, 12-13*), ὡς καὶ μετὰ ἐπιρρημάτων τροπικῶν, ἀσώτως, *Λουκ. 15, 13*, «ἐθνητικῶς» *Γαλ. 2, 14*, «εὐσεβῶς» 2 *Τιμ. 3, 12*, *Τιμ. 2, 120*. — Ὅμοιος δὲ καὶ ἐπὶ τῆς *καινῆς ἐν Χριστῷ ἠθικῆς ζωῆς*, *Ῥωμ. 6, 13* («ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντες = ὡς ἄνθρωποι ἐξεγερθέντες ἐκ τοῦ ἠθικῶν θανάτου καὶ ζῶντες τὴν καινὴν ἐν Χριστῷ ἠθικὴν ζωὴν», *Γαλ. 2, 25* («εἰ ζῶμεν πνεύματι» = ἔαν εἶναι ἔργον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἢ καινὴ ζωὴ, ἢν διάγομεν), καὶ *Ἄποκ. 3, 1* «ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ» (= νομίζουσι μὲν ὅτι ἔχεις ἠθικὴν ζωὴν, ἀλλ' εἶσαι νεκρὸς πρὸς αὐτήν) — Μεθ' ὁμοίας ἀντιθέσεως πρὸς τὸ εἶναι *νεκρὸν* ἢ ἀπεξενωμένον καὶ *ἀπλή ἢ ἐμπροθέτω δοτικῇ* πρὸς δῆλοισιν *ζώσης* σχέσεως «*καινανίας* ἢ *ἀφοσιώσεως* ἀπαντᾷ ἐν *Ῥωμ. 6, 10-11* ζῆ τῷ Θεῷ... νεκρὸς μὲν εἶναι τῇ ἀμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ», *Γαλ. 2, 19* «νόμος ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζῆ

σο», 1 Περ. 2,24 «ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσομεν», Κολ. 1, 20 «εἰ οὖν ἀπεθ... τί ὡς ἐν κόσμῳ ζῶντες» καὶ 3,7, «ὅτε ἐξῆτε ἐν αὐτοῖς» = **ὅτε εἴχετε τὸν βλον ἀφιερωμένον εἰς αὐτὰ ἐκεῖνα**, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπολείπει. Ἰβλ. τὸ ρῆμα **ἀποθνήσκω** (§ 2).

2. Διακρίσεις τινὲς εἶναι ἀναγκαῖαι καὶ ἐν τῇ ἐκδοχῇ τῆς λειτουργίου καὶ πνευματικῆς ζωῆς, καὶ δὴ τῆς μετὰ θάνατον καὶ τὴν κοινήν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν αἰωνίου καὶ μακαρίας ζωῆς τῶν δικαίων καὶ ἁγίων ἐν τῇ ἐπουρανίῳ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ—Λουκ. 10, 28. Ἰωάν. 5, 25, 6, 51, 57, 58, 11, 26, 14, 19. Ῥωμ. 1, 17, 8, 19. 2 Κορ. 13, 4 («ἀλλὰ ζήσομεθα σὺν αὐτοῖς») Γαλ. 3,12. Ἐβρ. 10, 38, 12,9. 1 Θεσ. 5, 10 καὶ ἐν τῇ συνήθει φράσει «ζῶντες καὶ νεκροί», τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ τὴν εἰς οὐρανούς ἀνήλθην αὐτοῦ αἰωνίου αἰῶν ζωῆς Ματθ. 16, 11. Λουκ. 24, 5, 23. Πραξ. 1, 3, 25, 19. Ῥωμ. 6, 10, 13, 10, 5, 14, 9. 2 Κορ. 13, 4. 1 Περ. 4, 6. 1 Ἰωάν. 4, 1 Ἀπ. 1, 18, 2, 8, 20, 4 5,—καὶ τῆς λόγῳ ποσοῦ τε καὶ ποιοῦ ἀπολύτου ζωῆς τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, τῆς τελευταίας ταύτης ἀποτελείσεως τὴν ἀρχὴν καὶ πηγὴν ἀμέσως μὲν τῆς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ (Ἰωάν. 6, 57 «ζῶ διὰ τὸν Πατέρα»), ἀμέσως δὲ τῆς τῶν πιστῶν (αὐτῶν) «ζήσομεθ' ἐν αὐτῶν», τὸν Πατέρα) 14,19. καὶ 1 Ἰωάν. 4, 9 «ζήσομεν δι' αὐτοῦ = **τοῦ Υἱοῦ**». Ἐκταύθια ἀνάγεται καὶ ἡ συνήθης φράσις «Θεὸς ζῶν» ἢ «ὁ Θεὸς ὁ ζῶν» ἢ «ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ματθ. 16, 16, 26, 63. Ἰωαν. 6, 69. Πρ. 14, 15. Ῥωμ. 9, 26. 2 Κορ. 3, 3, 6, 16. 1 Θεσ. 1, 9. 1 Τιμ. 3, 15, 4, 10, 6, 17. Ἐβρ. 3, 12, 9, 14, 10, 31, 12, 22. 1 Περ. 1, 23. Ἀπ. 4, 9, 7, 2, 10, 6, 15, 7), ἐν ᾗ ἡ ἱβραϊζοῦσα φράσις «ζῶ ἔγω» (elaj ani, Ἀριθ. 14, 21, 28. Ψαλ. 49, 18 κ. ἄλλα) εἶναι οἷον εἰς ὄραμα τοῦ Θεοῦ κατ' ἐπιτοὴν — **μὰ τὴν ζωὴν μου**. Ῥωμ. 14, 11.

3. Ἐν τῇ **ἐπιθετικῇ** γήσει τῆς μετοχῆς (ζῶν, ζῶσα, ζῶντα) πρὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ **ζωντανοῦ** ἐνπλάσσει καὶ ἡ ἔννοια τοῦ **ζωοποιοῦ**, **ζωοπαρόχου**, ἐπὶ ἐμφύχον τε καὶ ἀφύχον, «εἰς ψυχὴν ζῶσαν», 1 Κορ. 15, 45) «θυσία ζῶσα» κατ' ἀνάστασιν πρὸς τὴν ἰδίαν θυσίαν, ἐν ἣ ἀφανίζεται ἡ ζωὴ (Ῥωμ. 12, 1), «ἐκπλις ζῶσα» = **ἡ νέα ζωὴ, ἡ πλήρης ζωῆς καὶ ζωοποιούσης ἐλπίδος** (1 Περ. 1, 8), «λόγιον Θεοῦ ζῶντος»,

(Πρ. 7, 38) ἢ «λόγιον Θεοῦ ζῶν» (Ἐβρ. 4, 12), «ὁδὸς πρόσφατος καὶ ζῶσα» (αὐτ. 10, 20), ὡς καὶ ἐπὶ πραγματικῶν εἰκονιζόντων πρόσωπα, «ἄριστος ζῶν» (Ἰωάν. 6, 51), «λίθος ζῶν» (1 Περ. 2, 3-4), καὶ κατ' ἑβραϊσμὸν «ὄδω ζῶν» (μαῖμ χαίμ), κυρίως μὲν ἐπὶ **ὁδάτων πηγῶν καὶ ἀναβρυτικῶν**, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ στάσιμα καὶ ἀκίνητα τῶν δεξαμενῶν (Γεν. 26, 19. Λευίτ. 14, 5-6), μεταφορικῶς δὲ ἐπὶ **διδασχῆς θείας καὶ ζωοποιού**, τῆς **παρόχου ἀδίδου ζωῆς**, Ἰωάν. 4, 10-11 (καίτοι ἡ Σαμαρεῖτις ἐδέχεται εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν), 7, 17. Πρβλ. καὶ Ἀποκ. 7, 28 κατὰ τὴν γραφὴν ἐπὶ ζώσας ὁδάτων πηγῶν.

Τὰ ἄλλα ρήματα, **ζωογονῶ** καὶ **ζωοποιῶ**, πρώτως καὶ κυρίως σημαίνοντα **γενῶ, τίτω, παράγω ζωντανόν**, σημαίνουσιν ἔπειτα **δίδο, παρέχω ζωὴν** (1 Τιμ. 6, 13 ἐνθα κατὰ διαφόρους κώδικας ἀναγινώσκεται τὸ μὲν ἀντι τοῦδε) καὶ τὸ παθητικὸν **προλαμβάνω ζωὴν**. 1 Κορ. 15, 36, ἐν δὲ Λουκ. 17, 33 καὶ Πραξ. 7, 19 καίτοι τὸ **ζωογονῶ** εἰς τὴν σημασίαν τοῦ **διατηρῶ ζωντανόν, διασφῶ** (κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν hechyat, Ἐξοδ. 1,17. Κριτ. 8,19). Μᾶλλον ἐννοεῖται τὸ ζωοποιῶ ἐπὶ πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ζωῆς Ἰωαν. 6, 63. 2 Κορ. 3, 6. Γαλ. 3, 21), καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς κληρονομίας τῆς μακαρίας καὶ αἰωνίου ζωῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ἰωάν. 5, 21. Ῥωμ. 4,17, 8,11. 1 Κορ. 15, 22-45 (ἐνθα ἠδύνατο γὰ τεθῆ καὶ τὸ ἀπλὸν εἰς **πνεῦμα ζῶν**, τοῦ τελευταίου τούτου ἐνέχοντος καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς ζωοποιήσεως· ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ Θεοφιλάκτος, «τὸ μᾶλλον **τέθεικεν**», ὡς τοῦ τελευταίου ἐνέχοντος καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ ζῆν. Περὶ τοῦ 1 Περ. 3, 18 «ζωοποιηθεὶς τῷ πνεύματι» πρβλ. τὸ ρῆμα **θνήσκω, ἀποθνήσκω** (§ 1. σημ. 1).

ΘΑΝΑΤΟΣ, ΘΗΗΣΚΩ ΚΑΙ ΤΑ ΑΠ' ΑΥΤΩΝ

Αἱ λέξεις **θάνατος, θνήσκω ἢ ἀποθνήσκω** μετὰ καὶ τῶν παραγόντων αὐτῶν **θανάτω, θνητός, ἀθανασία**, εἶναι ἐκ τῶν πολυχρήστων τῆς Κ. Διαθήκης· καίτοι δὲ ἡ ῥίζα αὐτῶν **θαν** ἐκ πρώτης ὁμοίας δύναται γὰ ἐκληρωθῆ ὡς ἔχουσι τινα σχέσιν πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν ὄνομα shena (= **θνητός**) καὶ πρὸς τὸ ἕξ οὗ ρῆμα yashan (= **χοιμᾶσθαι**, καὶ

ἐπαιτα ἀποθνήσκειν), πλὴν δυσκόλως δύναται νὰ διαβεβαιωθῇ διὰ πράγματι καὶ ἐπαίρχει τις λογική καὶ οὕτως εἰσαὶν γενεολογική σχέσις μεταξὺ τῶν δύο ριζῶν.

ΘΑΝΑΤΟΣ, ΘΑΝΑΤΩ

1. Τὸ ὄνομα **θάνατος** ἐν μὲν τῇ καὶ παρ' ἡμῶν συνήθει σημαντικῶς αὐτοῦ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ παρὰ τοῖς Ὁ **μαθεθ** ἢ καὶ **μουθ**, ἐν δὲ τῇ σημαντικῶς τοῦ **λοιμοῦ** ἢ **θανάτου** πρὸς τὸ **δέβεθ** τῶν Ἑβραίων. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ σημαντικῶς δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, ἀλλ' ἐν Ἁποκ. 18, 8, καίπερ ἄλλως πολὺχρηστος κυρίως τε καὶ τροπικῶς.

Ἐν τῇ κυρίᾳ σημαντικῶς τοῦ **σωματιοῦ** λεγομένου **θανάτου**, τοῦ ἀντικειμένου πρὸς τὴν **σωματικὴν ζωὴν** (Ῥωμ. 8, 38. 1 Κορ. 3, 22, Φιλ. 1, 20) καὶ νοουμένου ὡς τινος φυσικοῦ ἢ βιαίου χωρισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀπαντᾷ μὲν τὸ ὄνομα καὶ ἄνευ τινος προσδιορισμοῦ (Ἰωάν. 11, 4, 24, 19, Ῥωμ. 5, 12, 14, 17, 21. 1 Κορ. 15, 24, Φιλ. 2, 27, 30, Ἑβρ. 7, 23, 9, 15-16, Ἁποκ. 9, 6), συνήθως ὅμως μετὰ διαφόρων προσδιορισμῶν, ρημτικῶν τε καὶ ἄλλων. Ἀξιοσημεῖται εἶναι αἱ ἑβραϊζουσαι καὶ ξενίζουσαι φράσεις «ιδεῖν θάνατον» = **ἀποθανεῖν** (Λουκ. 2, 26 Ἑβρ. 11, 5), ἢ «γεῖσθαι θάνατον» (Ματ. 16, 28, Μαρ. 9, 1, Λουκ. 9, 27), «θανάτω τέλευτῶν» (Ματ. 15, 4, Μαρ. 7, 10), «ἀποκτεῖναι ἐν θανάτῳ» (Ἁποκ. 2, 23, 6, 8), «παράδιδόναι εἰς θάνατον» (Ματ. 10, 21, Μαρ. 13, 12), «κατακτεῖναι θάνατον» (Ματ. 20, 18, Μαρ. 10, 23), «πορεύεσθαι εἰς θάνατον» (Λουκ. 22, 23), «διώκειν ἄχρι θανάτου» (Πραξ. 22, 4), «αἰτία (=ἐγγίλημα) ἢ αἴτιον» ἢ «ἄξιόν τι θανάτου» (Πραξ. 13, 28, 23, 29, 25, 11, 25, 28, 18, Λουκ. 23, 4, 14-15, 22), «ἐνοχος θανάτου» (Ματ. 26, 6, 6, Μαρ. 14, 14), «ἀληγὴ θανάτου» ἢ «σφαγμένος εἰς θάνατον» = **θανάσιμος** (Ἁποκ. 13, 3, 12), «μέχρι ἢ ἄχρι θανάτου» = **ὑπομένειν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον**, (Φιλ. 2, 8, Ἁποκ. 2, 10, 12, 11), ἐν ᾧ «περίλυτος ἦος θανάτου» (Ματ. 26, 38, Μαρ. 14, 34) = **εἰς ὕψιστον βαθμὸν λελυπημένος** (πρὸς Ἰωάν. 4, 9, Σαυρ. Σαυρ. 37, 2, καὶ Κριτῶν 16, 16 ἀλιτωρῆσαν ἦος τοῦ ἀποθνήσκειν). Ἐκ τῶν ἄλλων χωρίων ἀξιοσημεῖται α') τὰ **εἰδικῶς** περὶ τοῦ **σταυρικοῦ καὶ ἐξιλαστηρίου θανάτου τοῦ Σωτῆρος** διαλαμβάνοντα (Λουκ. 24, 20, Ἰωάν. 12, 33, 18, 22, Ῥωμ. 5, 10, 1

σορ. 11, 26, Φιλ. 2, 8, Κολ. 1, 22, Ἑβρ. 2, 9, 14, 5, 7, ἐνθα οὐδεμίαν αἰγίαν νὰ νοηθῇ μετανοητικῶς ὡς **φόβος θανάτου**, ἀλλὰ νοητέος **ὡς θάνατος**, πρὸς Ἁποκ. 26, 39), καὶ δὴ ὡς τοιούτου, οὐ μυστικῶς τῷ ἑαυτοῦ γίνονται κοινοὶ οἱ πιστοὶ ἐν τῷ βαπτίσματι (Ῥωμ. 6, 3, Φιλ. 3, 10) — β') τὰ προσωποποιούμενα τὸν θάνατον καὶ ὁμιλοῦντα ἐπὶ αὐτοῦ ὡς περὶ τωράνου τινός καὶ ἐξουσιαστοῦ, ἔχοντος ἰδίαν δεσποτειαν ἐν ἰδίῳ χώρῳ, ἐν τῷ ἔθῳ, καὶ διατιθέοντος ἴδια μέσα πρὸς ἐξάγησιν τῆς ἰδίας δυνάμεως καὶ ἐξουσίας. Πραξ. 2, 24 (ἐνθα αἱ ὠδίνες οὐ θανάτου ὡς καὶ ἐν Φιλ. 17, 5-6, 1 14, 3, ἀντιστοιχεῖ μὲν πρὸς ἑβραϊκὴν λέξιν, σημαίνουσαν τὰς **ὠδίνας** τοῦ τοκετοῦ = **χεβλαῖ**, ἀλλ' ἢ τῇ λέξει, ὀλίγον διαφόρος φωνηεννίζομένη, **χαβλαῖ**, σημαίνει **σχολα**, **δεσμούς**, πρὸς δόξιν καὶ συγκράτησιν τῶν ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ), Ῥωμ. 6, 9, 1 Κορ. 15, 54-56 (πρὸς καὶ Ἁποκ. 1, 18, 8, 20, 13-14, Ἰωάν. 21, 4, καὶ Ὡσ. 13, 14) — γ') τὰ ἐκλητικῶς τογυμικῶς, ὡς ἀπὸ τοῦ αἰτιατοῦ νοουόμενα τὸ αἴτιον = **κίνδυνος θανάτου** (2 Κορ. 1, 10, 4, 11, καὶ πληθ. 11, 23).

2. Πολλῶ σπουδαιότερα εἶναι ἡ μεταφορικὴ χρῆσις τοῦ ὀνόματος, τε ἐπὶ τοῦ **πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ θανάτου**, εἴτε ἐπὶ τοῦ **θανάτου τοῦ αἰωνίου**. Καὶ ἐπὶ μὲν τὸν πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν θάνατον εἴται ἡ κατάστασις ἐκείνη, ἐν ἣ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν **θεογνωσίαν** αὐτῆς **κατὰ Θεὸν ζωὴν καὶ πολιτείαν εἶναι οἰονεὶ νεκρὸς καὶ ἢ ζῶν**, ὡς δηλοῦται διὰ τῆς γνωστῆς εἰρήσεως «ἄφες τοὺς νεκροὺς ἔφη τοὺς ζῶντων νεκροὺς» (Ματ. 8, 22), καὶ διὰ τῆς ἑτέρας, «οὗτος υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε» (Λουκ. 15, 24, πρὸς καὶ Ἑβρ. 1, 5, 5, 14, Κολ. 2, 13). Ἐν ταύτῃ τῇ ἐννοίᾳ ἐκλητικῶς τὸ ἀπὸ τοῦ χροφίτου (Ἠσ. 9, 1) χωρίον «ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει... καὶ οὗς καθημένους ἐν **χώρῳ καὶ σκιᾷ θανάτου** (σκιᾷ-μαθεθ), Ματ. 4, 1, Λουκ. 1, 79, καίτοι ἡ μεταφορὰ εἶναι εἰλημμένη ἐκ τοῦ ὡς ἄνω (1,) δηλωθέντος σκότους καὶ ζόου τῆς ἐν τῷ ἔθῳ κατοικίας καὶ δεσποτίας τοῦ θανάτου. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ αἴτη νέρωσις συνέπειαν ἔχει τὸν **αἰώνιον θάνατον, τὴν ἀπώλειαν τῶν γαθῶν τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας καὶ τὴν καιδέλιγν εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν**, διὰ τοῦτο ὑπὸ τὸν μεταφορικῶς νοούμενον θάνατον νοπονοεῖται μὲν καὶ ὁ πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς θάνατος μᾶλλον ὅμως αἰνεται προσέξουσι ἡ ἐννοια τοῦ αἰωνίου θανάτου, μετὰ ἢ ἄνευ ρητῆς

ἢ σιωπηλῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν ἢ σωτηρίαν. Οὕτως Ἰωάν. 5, 24, 8, 51-52. Ῥωμ. 1, 32, 6, 16, 21, 23, 7, 5, 10, 13, 24. Ἐνθα «τὸ σῶμα τοῦ θανάτου τούτου» εἶναι τὸ σῶμα ἡμῶν τὸ χρησιμεύον ὡς ἕδρα τῆς ἁμαρτίας (ατζ. 23, καὶ τοῦ παρομοιωθέντος ταύτῃ αἰώνιου θανάτου. πρβλ. 8, 2, 6) 2 Κορ. 3, 7, 7, 10, 2 Τιμ. 1, 10, Ἰακ. 1, 15, 5, 20, 1 Ἰωαν. 3, 14, 5, 16, 17. Ἐνθα «ἁμαρτία πρὸς θάνατον» εἶναι τοιαύτη ἁμαρτία, ἣς ἐπὶ τοῦ πιστοῦ διαπραττομένη ἀποστραφεί αὐτὸν τῆς αἰώνιου ζωῆς, ἣς ἐγένετο μετοχὸς ἐν Χριστῷ) Περὶ τούτου τοῦ **θανάτου** πρόκειται καὶ ὑπάκις ἐν τῇ Ἐποικαλύψει (2, 11, 20, 11, 14, 21, 8) γίνεται λόγος καὶ τοῦ **δευτέρου θανάτου**, κατ'ἀντίθεσιν πρὸς τὸν **πρῶτον θάνατον** ὡς **πρῶτον** θεωρούμενον) — (Ὅχι ἄλλως καὶ ἐν 2 Κορ. 2, 16. Ἐνθα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, ὡς κήρυγμα τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ τὸ κήρυγμα τοῦτο ἐμπειστυμένον παρίστανται ὥστε ἐδόθη προσφορὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἐδόθη καὶ εὐχάριστος αὐτῷ ὡς ἔκφρασις μὲν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ καὶ ἐνδείξις τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῖς πιστεύουσιν, ὡς ἐκδήλωσις δὲ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ ἐνδείξις τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πρὸς ἔνδειξιν μισσητοσύνης τῶν ἀπίστων καὶ ἀσεβῶς καὶ ἁματανόητος ἐχόντων. Τὸ αὐτὸ ὅμως κήρυγμα, τὸ ἀποσταλὸν ὡς πρὸς τὸν Θεόν ἐδόθη ὁσμῆν, τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς μὲν τοὺς πιστεύοντας καὶ σωζομένους καὶ ἐκλαμβίνοντας αὐτὰ ὡς ἀσπίν-ζωῆς, εἶναι πηγήματα ἀσπίν ζωῆς, συντελοῦσα εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν τὴν αἰώνιον, ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἀπίστους καὶ ἀπολλυμένους, τοὺς θεωροῦντας αὐτὸν ὡς ὁσμῆν θανάτου καὶ φθορᾶς, εἶναι πηγήματα ὁσμῆς θανάτου, συντελοῦσα εἰς τὸν θάνατον αὐτῶν, κατ' ἀναλογίαν τοῦ χωρίου οὗτος κείμεν εἰς πῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, (Λουκ. 2, 34), καὶ τῶν λόγων τοῦ ἀποστόλου ἐν 1 Κορ. 1, 18 «ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μορτίον ἐστίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῶν δυνάμις Θεοῦ ἐστίν».

3. Πλὴν τῆς τελευταίας ἐκδοχῆς, τῆς **ἐπὶ τοῦ αἰώνιου θανάτου**, ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐκδοχῶν τοῦ ὀνόματος, εἰ καὶ σπανίως, ἀπαντᾷ καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ῥῆμα **θανατώ-τω**, κυρίως ἐπὶ τῆς κεναιδίας καὶ ὑποβολῆς εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν κοινῶν (Ματ. 10, 21, 26, 59, 27, 1-Μαρ. 13, 11, 14, 55, Λουκ. 21, 16), οὕτως καὶ 2 Κορ. 6, 9 καὶ 1 Περ. 3, 18. Ἐν τῷ πρώτῳ καταλενόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι «**καρὶ** ὡς

ὑψιοτάμεθα κολάσεις καὶ βασάνους, μὴ υποβαλλόμενοι εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν κοινῶν, τὴν θανατικὴν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ «θανατωθεῖς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεῖς δὲ πνεύματι»—**ὑποβλήθητε μὲν εἰς τὸν θάνατον ὡς πρὸς τὴν σάρκα, ὡς πρὸς τὸν ἔξω ἄνθρωπον, ζωοποιηθεῖς ὅμως καὶ ἀναλαβὼν τὸ ζῆν ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα** (ἴδε τὴν λέξ. § 3, σμ. 2), ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ φύσιν τουτέστιν, ἐπαύσατο μὲν διὰ τοῦ θανάτου ἢ κατὰ αἴμα καὶ ἐλίγμιος αὐτοῦ ζωῆς, διὰ τῆς ἐκ νεκρῶν ὅμως ἀναστάσεως αὐτοῦ ἀνέλαβε τὴν πρὶν πνευματικὴν καὶ ἐπουράνιον αὐτοῦ ζωὴν, μεταμορφώσας, ἐννοεῖται, καὶ αὐτὸ τὸ **σῶμα τῆς ταπεινώσεως** αὐτοῦ εἰς πνευματικὴν καὶ ἐπουράνιον. — Ὅμοιας ζωῆς καὶ ὁμοίας θανατώσεως τοῦ Χριστοῦ μετοχὴν καὶ κοινωνίαν ἐκκερᾷζει ὁ Ἀπόστολος λέγων ἐν 2 Κορ. 4, 10 «τὴν νεκρωσιν τοῦ Κ. ἡμεῶν ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ» (αὐτ. 1, 1, Φιλ. 1, 21) — 30 — 3, 10, 21). Τροπικῶς ἐπὶ τῶν **καθ' ἑνὸς** τοῦ θανάτου (Ῥωμ. 8, 36), καὶ ἰδίῃ ἐκ μεταφορᾶς ἐκ τῶν οἰονεὶ **ἀπονεκροῦντων ἢ ἀπονεκρουμένων, ἐπὶ τῶν μεταιθύνων ἢ μεταιθεμένων** διὰ τῆς πρὶν ὡς ζωῆς καὶ ἐνεργοῦ νοουμένης καταστάσεως εἰς καταστάσιν οἰονεὶ νεκρῶν καὶ ἀνεύρητον. Οὕτω Ῥωμ. 8, 13 «τῷ πνεύμ. τῆς πράξεως τοῦ σώματος θανατοῦτε» = Κολ. 3, 5 «νεκρώσατε τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» καὶ Ῥωμ. 7, 14 «ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ» = **ἀπέβητε οἰονεὶ νεκροὶ ὡς πρὸς τὸν νόμον** (πρβλ. αὐτόθι 6, 11 «νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ».

ΘΗΣΕΚΟ, ΑΠΟΘΗΣΕΚΟ.

1 Συγχοτέρας χρήσεως εἶναι τὰ ἄμεσως ἀπὸ τῆς ρίζης **θαν** προερχόμενα, τὸ **θηήσω**, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ **ἀποθηήσω**, τοῦτο μὲν ἄχρηστον ἐν τῷ παρακειμένῳ, ἐκείνο δὲ ἀπαντῶν ἐν μόν. τ. χρῶ. τούτῳ **τῷ θανάτῳ, τεθνηκέναι, τεθνηκώς**, καὶ διὲ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ θανάτου (Ματ. 2, 20 Μαρ. 15, 44, Λουκ. 7, 11, 8, 49, Ἰωαν. 11, 21, 39, 44, 12, 1, 19, 33, Πράξ. 14, 19, 25, 12), ἀπᾶς δὲ μόνον ἐν 1 Τιμ. 5, 6 ἐπὶ **τοῦ πνευματικοῦ**, ἐπὶ τῆς ἀνηθίζου βιοτῆς καὶ τῆς παρομοιωθείσης ταύτῃ ἀπολείας τῆς αἰώνιου ζωῆς, ἐν τῇ παρομοιωθεὶ ῥῆσει εἴδωσα **τέθνηκα** = **κἂν** δοξῇ ζῆν ταύτην τὴν αἰσθητὴν ζωὴν, τέθνηκα κατὰ πνεῦμα (θεουρ. πρβλ. καὶ Φίλιωνα Ἰουδ. Περὶ φυγᾶς, 10, «ζῶντες ἔνιοι τεθνήκασι, καὶ τεθνηκότες ζῶσιν».

2. Ἐπὶ σωματικοῦ θανάτου, φυσικοῦ τε καὶ βιαίου, πάντῃ σι-
 χνότερα τὸ **ἀποθνήσκω**, μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἔπειτα δὲ
 ἐπὶ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς σήφους καὶ ἄλλων ἐμψύχων ἢ ἐνοργάνων
 ὄντων. Ματ. 8, 32. Ἰωάν. 12, 24. 1 Κορ. 15, 36. Ἐν Ἰουδ. σελ. 12
 ὑπὸ «δένδρα... δις ἀποθανόντα» ἐπὶ τὸ μεταφορικώτερον ἔννοα
 ἐκείνους ἐκ τῶν εἰς Χριστὸν πιστευσάντων, οἵτινες καὶ κατότερον
 ἦσαν νεκροὶ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς, καὶ μετὰ τὸ χριστιανίσει ἀπέβη-
 σαν αὐθις νεκροί, ἐκτεσόντες τῆς πίστεως καὶ ἐπιανεληθόντες εἰς τὴν
 πῆλιν νέκρωσιν αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ καὶ προσκαίρου
 θανάτου τῶν ἀνθρώπων χρήσεως τοῦ ῥήματος («ἄνθρωποι ἀποθνή-
 σκοντες = θνητοὶ Ἰβρ. 7, 2) ἀξιοσημασίωτοι εἶναι φράσεις τινές, οἷα
 Ἰωαν. 8, 21, 24, «ἀποθανέσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν» = **ἀποθνα-
 μῇ ἀποβαλόντες, ἀλλὰ φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν
 καὶ τὰς ἐπ' αὐταῖς εὐθύναις.** — 1 Κορ. 15, 22 «ἐν τῇ Ἀδὰμ
 πάντες ἀποθνήσκουσιν = ἔνεκα τῆς φυσικῆς μετὰ τοῦ Ἀδὰμ συνα-
 φείας καὶ συγγενείας πάντες ὑπόκεινται εἰς τὸν φυσικὸν θάνα-
 τον. — Ἀποκ. 14, 14 «οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες» = **οἱ ἐν κοι-
 νωνίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ὡς παῖδοι αὐτοῦ ἀποθνήσκοντες.** — Ρωμ.
 14, 7—7 «ἐαυτῷ ζῆν, ἑαυτῷ ἀποθνήσκω» = **οἱ ἀφροσιωθέντες τῷ
 Χριστῷ καὶ ἐκείνῳ ἀνήκοντες καὶ ζῶντες καὶ ἀποθνήσκοντες εἰς
 τὸ ἐκεῖνο συμφέρον καὶ ἀρέσκον ἀφορῶμεν, οὐχὶ δὲ εἰς τὸ ἴδιον.**
 — Περὶ τῆς φράσεως «ὁ ἀποθανὼν δεικνύσθαι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας»
 Ρωμ. 6, 7 (ἴδε τὸ ῥῆμα **δικαιοσθαι**. § 1), καίτοι ὑπέρχουσιν αἱ ἐκ-
 λαμβάνοντες ἐνταῦθα τὴν μετοχὴν συνωνύμως πρὸς τὴν ἀμέσως
 ἐκφραζομένην ἐκδοχὴν αὐτοῦ, τοῦ εἶναι νεκρὸν, **νενεκρωμένον**
 (ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν), οἷον αἱ δικαίωματα πᾶσαν σχέσιν καὶ συνά-
 φειαν πρὸς ταύτην· τὸ δὲ ἀνάσθαι σελ. 10 περὶ τοῦ Κυρίου λεγόμενον,
 «ὁ δὲ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἑαυτῷ», ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν
 τὸν σωματικὸν θάνατον, ὃν ὑπέμεινεν ἐπὶ ἐξιλεώσει τῶν ἀνθρωπί-
 νων ἁμαρτημάτων καὶ ἐπὶ καταλύσει τῆς δυνάμεως τῆς ἁμαρτίας
 (Ἰβρ. 9, 26).

2) Τροπικῶς καὶ κατὰ μεταφορὰν κεῖται πρὸς κινδύνους καὶ γε-
 λεπῶν μὲν **κινδύνων**, ὅπως καὶ τὸ οὐσιαστικὸν θάνατος (1
 Κορ. 15, 31. 2 Κορ. 6, 9), μάλιστα δὲ ἀποξενώσεως ἢ ἀπαλλοτριώ-

σεως ὁλοσχεροῦς πρὸς τι, διακοπήσεως παντὸς δεσμοῦ καὶ δικαιοπῆς
 πίστεως σχέσεως καὶ συναρτίαις πρὸς τι, τοῦ προσδιορισμοῦ τούτου
 εἴτε ἀπλῆ **δυναμῇ** ἐκφραζομένου, εἴτε γενικῇ ἐμπροσθέντῳ **ἀπό**, πρὸς δή-
 λωσιν χωρισμοῦ καὶ ἀπαλλοτριώσεως. (Πορφυρίου Περὶ ἀποχῆς τῶν ἐμψύ-
 χων, 1, 41, «ἀπὸ τῶν παθῶν». Οὐτω Κολ. 2, 20 «εἰ οὖν ἀπεθάνατε
 σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου ἀποῦ διπλ. ἐν τῷ θεῷ
 βαπτίσματα (Ρωμ. 6, 3-5) καὶ διὰ τῆς πίστεως **γενό, εἰσοὶ κοινῶντο τοῦ
 Χριστοῦ καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀπηλλάγητε τῶν στοιχείων τοῦ
 κόσμου**» τὸ αὐτὸ καὶ ἀπλῶς μικρὸν κατωτέρω 3, 3 «ἀπεθάνατε γὰρ»
 καὶ Ρωμ. 6, 8, «εἰ δὲ ἀπεθάνασθε σὺν Χριστῷ», ἀπεθάνασθε τῇ
 ἁμαρ. Ρωμ. 6, 2, (ἄλλως ἐν σελ. 10 ἐπὶ τοῦ ἐξλιτισμοῦ θανά-
 του τοῦ Κυρίου, ἴδε ἀνωτέρω § 2), Γαλ. 2, 19 «νόμῳ ἀπέθανον», τὸ
 αὐτὸ καὶ Ρωμ. 7, 6, ἐνθά, ἀντὶ τῆς κοινῆς γραφῆς **ἀποθανόντος,
 ἀναγνωστέον «ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα» = ἀποθανόντες ἐφ'
 νόμῳ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ κατειχόμεθα.** Ὅμοιον καὶ τὸ 1 Πιτ. 2, 24 «ταῖς
 ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι» (= ἀποθανόντες).

Ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ θανάτου, ὡς τε θερησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς νε-
 κρώσεως (Ρωμ. 6, 13. ἔρ. 5, 14. Ἀποκ. 3, 1. Ἰωσ. καὶ Ἰωάν. 5, 25)
 καὶ ὡς ἀπωλείας τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἴρηται τὸ ῥῆμα, ὁμοίως τῷ
 οὐσιαστικῷ, ἐν Ἀποκ. 3, 2. Ἰωάν. 6, 50. 11, 26. Ρωμ. 7, 10, 8, 13
 (πρβλ. τὴν λέξ. **θάνατος** § 2).

LE DEUTÉRON

ÉTUDE TOPOGRAPHIQUE

Si les excellents travaux de l'érudition moderne ont mis en lumière plusieurs points obscurs de la topographie de Constantinople, il en reste encore des nombreux dont la confusion et l'équivoque sont demeurées, malgré tout, à tel point inextricable que le chercheur se voit heurter contre des difficultés réelles.

Tel est le cas de la place qu'occupaient dans l'antique Byzance le Nérolophos, l'Exokionion et surtout le Deutéron.

Il est vrai pourtant qu'il est établi, grâce aux travaux précités, un équilibre, en ce qui concerne la place exacte de ces localités. Ainsi on les place sur la partie S. O. de la septième colline, cette colline isolée, qui est séparée des autres par la vallée du Lycos et qui est bornée de l'autre côté par les murs terrestres.

L'équilibre en question repose en majeure partie sur l'hypothèse du Dr Mordtmann, d'après laquelle le plan de l'antique Byzance coïncide, dans les grandes lignes du moins, avec le plan actuel de Stamboul.

En effet la *Mésé* d'aujourd'hui, en son extrémité sur le Forum Tauri (Sultan Bayazid) subit une bifurcation. L'une de ses branches prend la direction des Sts Apôtres (Fatih) et l'autre descend vers le Forum Bovis (Ac-Seraï) pour remonter sur la septième Colline et se diriger vers la *Xnoula* (Yéli-Coulé) après avoir traversé le Nérolophos. On voit clairement que l'identification est parfaite. En outre il y a bien d'autres preuves concluantes, dont la plus importante et même la plus palpable est la base imposante de la colonne creuse d'Arcadius, qui se dresse au milieu de *P. Avrat Bazar*, qui s'identifie avec le Nérolophos.

Pourtant malgré tout, on pourrait faire certaines objections.

1. D'après une légende, citée par Codinus (1), Constantin le

1) Codinus de Acad. p. 75, 6 et sq.

Grand, dans son intention de donner à la ville plus d'expansion, se dirigea du Forum jusqu' à l' Exokionion. Mais l' Exokionion est une extrémité latérale vers la mer de Marmara et, dans l'esprit de ceux qui ont formé la légende, l' Exokionion devait représenter le point du milieu du côté terrestre. Le sommet de la quatrième colline, vue l'étendue de la Placée qui s'étend à ses pieds sur la Corne d'Or, occupe presque le milieu de la distance entre la Rhabdos, qui est aux pieds d'Avrat-Bazar et la Corne d'Or, cependant à plusieurs reprises l' Exokionion est désigné comme mur terrestre (2).

Du reste, c'est dans le voisinage de la quatrième colline que se trouvait la *Palæa Porta* brisée par Constantin le Grand *zai ho; kai ēn to dōgmaion teigaz to xroaion to pag' autoū xroaion* (3).

2. Constantin le Grand avait construit l'Église des Sts Apôtres à l' Exokionion. Cette Église était au paravant dédiée à la Ste Trinité. Détruite par un tremblement de terre, elle fut relevée par Justinien (3).

3. C'est en parlant de l' Exokionion que Codinus cite le Tétrapykon (4), chambre, établie sur des colonnes, dans laquelle, à la mort d'un Empereur, se rendait la basillissa avec les princesses et attendait le passage du convoi funèbre qui se dirigeait à l'Église de Sts Apôtres. Pourtant en plaçant ce Tétrapykon tout près du Philadelphion on aurait pu obtenir des résultats plus satisfaisants. Ainsi, son autre dénomination *Tétracium* serait justifiée par sa qualité de point de jonction de la *Mésé*, qui s'étend sur la crête des six collines et la route provenant de la Corne d'Or pour descendre vers la mer de Marmara.

4. L'Église de St Ménas qui se trouvait avec l'Église de St Mokios près du Nérolophos est placée d'après un témoignage de l'auteur anonyme exactement dans les Constantiniana (5). On

2) Codinus p. 16, 10-- (Τὸ Ἐξοκίονιον χροαίων ἦν τείχος παρὰ τοῦ Μ. Κωνσταντινίου χροαίων).

3) Codinus p. 122.

4) Codinus p. 46, 17.

5) Ubi Codinus p. 193—3 etcq.

sait que ces derniers se trouvaient tout près du grand Aqueduc de Valens.

5. Par une curieuse coïncidence la colonne de Marcien se trouve à une petite distance de la Mosquée actuelle de Fatih et à proximité du grand Aqueduc.

On est surpris de ne point rencontrer dans les textes byzantins la moindre mention de cette colonne. Pourtant tant l'auteur anonyme (6) que Codinus (7) se rapportant à un témoignage du Diakrinoménos disent que la statue de l'Empereur Marcien avec d'autres statues se trouvait sur la place du Nérolophos, au dessous de la Grande colonne. Comme il est question de sept colonnes dans le texte précité de l'anonyme, on peut déduire que la statue de Marcien était aussi érigée sur une colonne.

Le Nérolophos ne désignait pas l'ensemble d'une Colline. C'était tout simplement le nom d'une place qui s'appelait au paravant *βέτα* et qui finit par prendre le nom de Forum Théodosii (8).

Quant au mot Exokionion ou Hexakionion, il me semble qu'il n'a rien de commun avec le mot Hexi-Marmara; les grecs modernes ne traduisent jamais les anciennes dénominations. Ils se bornent à les adapter à leur propre phonétique en leur faisant subir certaines altérations plus ou moins considérables. Ainsi ils auraient transformé le mot Exokionion à *Xokion* et c'est tout. Il en est de même du nom turc *Alli-Mermer*. Du reste s'il s'agissait d'une traduction, on aurait dit en turc *alli-direk* et non *potut Alli-Mermer*.

Quoique le Nérolophos, l'Exokionion et le Deutéron, forment la même agglomération, il n'y a pas lieu de faire les mêmes réserves en ce qui concerne le véritable emplacement du Deutéron. D'après l'hypothèse généralement admise aujourd'hui, le Deutéron doit être identifié avec le quartier actuel d'Agatch-Séraf qui s'étend le long des murs terrestres entre la Porte de Silivrie et Mévléhané-Capou. La Mosquée d'Ibrahim-Pacha

6) Ibi Codinus p. 188, 12

7) Codinus p. 30, 8.

8) Codinus p. 70, 1.

qu'on identifie avec l'Eglise de Ste Anne, construite par Justinien sert de point de repaire.

Pourtant cette Eglise a suscité les plus vives controverses. Les uns disent qu'elle a été construite par Justinien et nous avons en ceci le témoignage de Procope. D'autres en attribuent la fondation à Justinien II le Rhinotmète. Il y a surtout pleine confusion au sujet des descriptions des miracles qui se sont opérés en cette Eglise ainsi que dans celles de *Σπουδής* et de Ste Anne de *Δαγιστέως*. Cette confusion va à tel point, qu'on finit par prendre l'une pour l'autre. Searl. Byzantios en parlant de l'Eglise de Ste Anne du Deutéron, cite cette confusion (9) et suppose que cette Eglise n'est autre que celle de Ste Anne de *Δαγιστέως*. Il n'y a pas de doute; d'autant plus qu'aucune de toutes ces impératrices aux quelles se manifesta la grâce de Ste Anne, ne se serait avisée de se rendre aux Blachernes en passant par la porte de Silivrie. Bien au contraire *τὰ Δαγιστέως*, situés dans les voisinages des Constantiniana, du Grand Aqueduc et de l'Eglise de Ste Apôtres, se trouvaient justement sur la voie qui menait du grand Palais à l'Eglise des Blachernes. Et c'est là en effet, dans les environs de la quatrième colline qu'on doit placer le Deutéron (10).

D'un autre côté, le couvent majestueux du Sauveur Philanthropos et de la Panaghia Kécharitoméné construit par l'Empereur Alexis I Comnène et sa femme Irène Doukèna (11) était situé sur la voie publique qui provenait de l'Eglise de Ste Anne sise au Deutéron (12). Ce couvent doit donc être recherché dans les environs de l'Eglise du Pantepopte et celle du Pantocrator, édifices dûs à la munificence de la mère et du petit fils d'Alexis I. Supposer que le couvent de Philanthropos était situé près de la porte de Silivrie ce serait vraiment inadmissible:

9) Searl. Byzantios T. I. p. 345.

10) L'indication de Procope que le Deutéron se trouvait *ἀμφὶ πόλεως ἀγίων τὴν ἑσχάτην* Procope 185, 13 ne doit pas être interprétée en faveur de l'autre hypothèse; On sait qu'à l'époque de Justinien et même bien plus tard il n'y avait d'habitations au de là du Pétrion.

11) Sathas Bibl. Médiæ Aevi T. VII p. 186.

12) Migne T. 127—p. 1109.

nous préférons le placer sur les hauteurs de la Corne d'Or où s'alignent les fondations pieuses des Comnènes, d'autant plus que ce couvent servit de demeure à plusieurs membres de cette famille impériale et surtout à l'auteur de l'Alexiade, Anne Comnène. Le quartier à la fois laid et reculé de Silivrie-Capou n'était pas pour contenir un couvent si important (13). Je ne comprends pas trop pourtant comment les restes d'Alexis Comnène, qui fut enterré dans le couvent du Philanthropos, ont été trouvés plus tard dans le couvent de Kyra Martha (Pammacaristos).

Le récit de Codinos qui s'efforce de donner l'étymologie du mot Deutéron se prête à beaucoup d'amphibologie. D'après ce récit le quartier en question fut appelé Deutéron par Justinien II le Rhinotmète, en commémoration des circonstances qui lui permirent de monter sur le trône pour une seconde fois, Justinien II pénétra dans l'aqueduc, tout près de la Paléa-Porta et sortit dans l'endroit qui à la suite de cet événement fut appelé Deutéron. Si tout concourt dans ce récit à nous convaincre que le Deutéron se trouvait sur la quatrième colline, près de l'aqueduc de Vallens et à proximité de la Paléa-Porta, je dois cependant signaler que même près de la porte de Silivrie existait semble-t-il une galerie souterraine, celle qui permit au César Stratégopoulos de pénétrer dans la ville lors de sa réoccupation par les grecs: Παλαιός τις ὑπόγειος, ὅσπερ ἔκ αὐτομάτου ὄν παρεχόμενος, δι' οὗ πενήθοντα εἰσιόντας ἄπλῆτα νεκρός, τοὺς τε φύλακας ἀποκτείνουσι... (14).

Mais Codinos savait bien que la porte de Silivrie était appelée Πύλη τῶν Πηγῶν et s'il s'agissait d'elle, il se serait servi de son nom et non pas de celui de Paléa-Porta. Il ne s'agit pas non plus de Narli-Capou comme le suppose Ss. Byzantios (15). Narli-Capou est sur la mer de Marmara et nous avons vu que la Paléa-

13) M. X. Sideridis dans une étude très intéressante Περὶ τῆς ἐν Κ. Π. Μονῆς τοῦ Σωτήρος Φιλανθρωπίου Const. 1898 place le couvent du Philanthropos sur la mer de Marmara, tout près de la pointe du Sérail. Pourtant le typicon précise nettement la place de ce couvent. Il se trouvait, nous l'avons vu, sur la voie publique qui provenait du Deutéron.

14) N. Géorgas T. I — p. 85.

15) Κωνσταντινούπολις T. I, p. 312.

Porta était une porte du mur terrestre (Νεοσαῶν ἢ νεῶς) de Constantin le Grand.

Codinos a été cette fois-ci encore, tombé victime de son imagination intempestive. Il connaît le Deutéron, il connaît la Paléa-Porta ainsi que l'aqueduc et il se met en devoir, il s'ingénie à donner une interprétation de leur nom. Cela lui arrive toujours. Il ne ment jamais lorsqu'il désigne un édifice, une localité ou bien une œuvre d'art, mais il donne libre cours à son imagination puéride lorsqu'il se met à leur donner des explications soit étymologiques soit historiques ou bien à les affubler de quelque prestige merveilleux. En l'occurrence il ne prend pas en considération que le Deutéron portait déjà son nom un siècle avant l'aventure du Rhinotmète, puisqu'il est cité par Procope.

La preuve la plus éclatante que le Deutéron se trouvait sur la quatrième colline nous est fournie par un témoignage du Porphyrogénète. Dans les descriptions que l'auteur impérial donne des entrées triomphales des empereurs victorieux, il y en a une qui fait contraste par sa sobriété et sa simplicité avec la pompe et la majesté éblouissante qui constituent le propre de toutes les autres. Dans celles-ci, depuis la Porte dorée jusqu'au palais, ce n'est qu'une immense galerie de triomphe, où les fleurs les lauriers et le myrte sont parsemés à profusion et les objets d'art, broderies, vases d'or et d'argent, lustres précieux et chaînes dorées scintillent de tout côté. Tout offre un aspect enchanteur digne du goût que les byzantins avaient pour la magnificence. Enfin l'empereur apparaît devant la Porte dorée entouré d'un cortège superbe et dans toute la splendeur de sa parure impériale. Il y est reçu par les sénateurs qui s'empressent de lui offrir les couronnes d'or et de laurier que lui accepte et passe à son bras droit et pénètre dans sa ville. Dans l'autre, il n'y a rien. Une entrée ordinaire dans la ville, sans appareil ni ostentation. C'est le grand Justinien, lui qui avait plus que tout autre le goût de la pompe et du luxe, qui pénètre dans la Ville de Basileis de cette manière modeste et sans éclat.

Ni décoration de la Ville, ni réception officielle! Seul le Préfet de la Ville et les sénateurs le reçoivent à la Porte Νεοσαῶν, sans lui remettre les couronnes traditionnelles, sans ovations, sans pompe.

Justinien, comme Victor Hugo, qui ne voulait pas voir « l'or du soir qui tombe ni les magnificences des horizons d'Arles » « le dos courbé les bras croisés » a hâte d'aller visiter une tombe. Il ne veut pas voir ni l'or ni les splendeurs de son règne, puisque celle qu'il aimait si tendrement, celle qu'il appelait le « don de Dieu », n'existait plus. Il se dirigea en effet, tout droit à l'Église de Sts Apôtres et il pria ardemment sur la tombe de Théodora. La simplicité de cette entrée qui constitue un contraste poignant avec la magnificence luxueuse des autres, est une preuve encore de la profonde vénération qu'il nourrissait dans son âme envers la mémoire de Théodora (16). C'est la description de ce geste de Justinien qui contient les preuves irréfutables qui permettent de fixer le véritable emplacement du Deutéron.

Voici le passage textuellement (Const. Porphyr. p. 497. 14 et sqq. Ed. de Bonn) Ἐνδεκάτη τοίνυν τοῦ Ἀυγούστου μηνός, ἡμέρα β'. ἔτους ,σλζ' εἰσῆλθεν ὁ εὐσεβῆς βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ ὧραν α' διὰ τῆς πόρτης τοῦ Χαρισίου, τῶν συγκληρικῶν καὶ τοῦ ἐπαρχοῦ τῆς πόλεως ἐκείσε ἀπαντησάντων, δίξιν στεφάνων καὶ ἑλθὼν ἐπὶ τὸ Δεύτερον ἤβητο ἐν τοῖς Ἀποστόλοις καὶ ἤρπεν κηρὸς εἰς τὸ μνήμα τῆς δεσποίνης, καὶ κατήλθεν εἰς τὸ καπιτώλιον ὡς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μέσσην ἀπήνησαν δομέστικοι πρωτότατοι, αἱ ἐπάσχοι καὶ μετ' αὐτοῦ τριβούνιοι καὶ κόμητες πάντες μετὰ λευκῶν χιτῶν καὶ κηρῶν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἰστάμενοι καὶ μετ' αὐτοῦ μεγιστρινοὶ, φαρμακῆσοι, τῆξις τῶν ἐπαρχῶν καὶ τοῦ ἐπαρχοῦ, ἀργυροπρῶτοι καὶ πάντες πραγματευταί, καὶ πᾶν σὺστημα καὶ ἀέλωσ ἀπὸ τοῦ καπιτωλίου μέχρι τῆς χαλκῆς τοῦ παιατίου πάντα ἐκεκλήρωτο, ὥστε μόλις προβαίνειν τὸν ἵππον τοῦ βασιλέως ὡς δὲ εἰσῆλθῆν τὴν χαλκῆν ὁ βασιλεὺς, ἔστη ὁ ἀδμισσιωνάλως, ἔχων τὸν πρωτότατον καὶ τὸν θρημβυτήν, καὶ ἔκραξε τὸ θρημβυτάλιον οὕτω γὰρ συνεῖδε γενέσθαι ὁ μάλιστα διὰ τὸ μὴ εἰσελθῆσθαι τὸν βασιλέα διὰ τῆς χειρῆς πόρτας πάντες δὲ οἱ ἄρχοντες καὶ πατρίκιοι πεζεύοντες ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐδημήρυσσαν, καὶ οἱ κωνβικουλάριοι πεζεύοντες ἠκολούθησαν.

Ainsi Justinien, avant de se rendre au Palais, visita l'Église de Sts Apôtres ayant pénétré en ville par la porte Charsia. En

16) Nous savons d'ailleurs que Justinien à la mort de Théodora, avait ordonné un deuil de cinq ans.

effet, lorsqu'on est hors de la ville, pour se diriger à la Mosquée de Fatih qui occupe la place de l'Église des Sts Apôtres sur le sommet de la quatrième colline, il n'y a pas de plus commode voie que celle là. La porte Charsia, ou porte de Myriandriion est l'Édigné capou d'aujourd'hui. La voie qui aboutit à cette porte s'allonge sur la crête des six collines. C'est sur le sommet de la quatrième colline qu'elle rencontre l'Église de Sts Apôtres.

Après avoir prié et allumé des cierges sur la tombe de Théodora, l'Empereur se dirigea au palais. Il descendit d'abord au capitol (place du Seraskérat) et de là, il entra dans la Mésé, où le peuple l'attendait. On le voit, il n'y a pas de doute, il s'agit sans contredit de la quatrième colline et c'est là que se trouvait le Deutéron.

Ce précieux témoignage qui permet d'établir d'une manière définitive l'emplacement de cette localité à échappé à l'attention de ceux qui se sont occupés de la topographie de Byzance à cause peut être de l'erreur à la quelle induit la traduction fallacieuse du texte. Voici cette traduction:

Inde abiens ad deuterum preces faciebat in aede s. s. apostolorum et accendebat cereos in conditorio Despocuae seu Dominac nostrae beatae virginis....

Un simple coup d'œil sur le texte grec suffit pour montrer qu'il ne s'agit point du tombeau de la sainte Vierge, mais bien de celui de la Δέσποινα, c. à d. l'Impératrice. Théodora était enterrée, on le sait, dans le *Ἡρώων*, le Mausolée Impérial de Sts Apôtres.

J. PAPADOPOULOS

B. A. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΑΙ

ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ ΚΑΙ ΣΙΝΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΣΤ΄ ΑΙΩΝΑ

Α΄.

§ 1. Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1889, ἀναφυγῆς χάριν, ἀνεχώρησα ἐκ Τυβίγγης τῆς Οὐίτεμβεργικῆς, ἐνθα συναπλήρουν σπουδὰς, πρὸς ἐπίσκεψιν γερμανικῶν πόλεων καὶ μουσείων, καθήνησα δὲ καὶ εἰς τὴν Νυρεμβέργην. Ἡ πύξις αὐτῆ, εἶναι γνωστῆ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς *Θρησκευτικῆς Μεταρρυθμίσεως* διὰ τὰ σπινέδια τοῦ 1522, τοῦ 1524 καὶ 1532, ἔτε κατὰ Τούλιον συνομιλογῆθη ἡ *Θρησκευτικὴ Βίβλη*, ἀπαραίτητος διὰ τοὺς διηρημένους ἑταίρους τοῦ Χριστοῦ, καθολικοὺς καὶ διαμαρτυρομένους. Ἡ Τούρκα ὑπὸ τὸν κραταῖον Σουλταῖν τὸν Νομοθέτην (1520 - 1566) νικηφόροι εἰσήλαυνον εἰς τὴν Οὐγγαρίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, ἠπειλοῦν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Βιέννην. Ἡ νικηφόρος ἐπέλασις τῶν Τούρκων ἠνάγκασε τοὺς χριστιανούς εἰς συνδιαλλαγὴν. Ἐν Νυρεμβέργῃ τὰ *Ἀρχεῖα τῆς πόλεως*, καὶ τὸ *ἱερῶσιον Γερμανικῶν Μουσείων* ἐγένοντο δι' ἑμὲ ἡμερῶν πέντε διδασκαλεῖα. Καὶ ἐν μὲν τοῖς *Ἀρχείοις*, μεταξὺ ἄλλων εἶδον τὸν ἀριστα δεδεμένον κώδικα (200 φύ. X, 140 χλμ. πλάτους) *Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικῶ* καθ' ἑαυτῶν γεγραμμένον ἐν φύλλοις 211 στήματος, 4 ὑπὸ *Ἀνδρέου Δαρμαρίου* τοῦ *Ἐπιδουρλίου υἱοῦ Γεωργίου* : ἐν τῷ *ἔτει αραπ' δεκεμβρίῳ λαπ πένθας* εἴληφε σὺν θεῷ ἡ *παροῦσα βίβλος* (Cout: V. armenid 17.) Τούτοις δὲ, διότι ἰδιαίτερον εἶχον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν καλλιγράφον καὶ ἔμπορον τοῦτον ἑλληνικῶν χειρογράφων, ἔτε πολλὰς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις ἐν τοῖς χειρογράφοις Μαρτίου τοῦ Κρουσίον ἀναγνόν, εὐνοχῶς

τὸν γνωστὴς γενομένης διὰ τῆς τελευταίας μελέτης μου, ἥτις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ πρὸς τιμὴν τοῦ διδασκάλου μου Δ. von Schaefer συναρτισθέντι τιμητικῷ τῆμῳ (1).

§ 2. Ἐν δὲ τῷ *Γ. Μουσεῖῳ*, ὅπερ ἐν ταῖς ὑπερβολοῦσιν αὐτοῦ αἰθούσαις ἀποθήσασκε συλλογὰς διαφόρους βλοῦ τοῦ γερμανικοῦ μεσαιωνικοῦ καὶ νεωτέρου εἴου διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὑπὸ ὁλλάνην σπέπην ἑρμαρίου τῆς LXXIII αἰθούσης μεταξὺ τῶν πρὸς Νέαν ἐκτεθειμένων ἐγγράφων διαφόρου περιεχομένου, βασιλικῶν δωροτηρίων π.χ. τῶν τριῶν Ὀθόνων τῆς Γερμανίας ὑπ' ἀρ. 2397 εἶδον καὶ τὸ νῦν εἰς φῶς τέλειον προκύπτον ἔγγραφον.

Τὸ ἔγγραφον ἕως δὲν εἶχον θυνηθῆ κατ' ἔλοκληρίαν ἐν' ἀντιγράφῳ, δίδει μόνον μέρος αὐτοῦ ἐπεδεικνύοντο, ἐσημαίωσα τὴν ἀρχήν, τὴν χρονολογίαν, τὰς ὑπογραφὰς ἀναβλῶν τὴν λεπτομερῆ αὐτοῦ ἐξέτασιν εἰς εὐθεσιώτερον ὄραν. Ἄλλ' ἡ ὄρα δὲν εἶχε παρουσιασθῆ, καίτοι χιλιάδες τσιάνται παρήλθον. Τέλος ὑπέδειξα τὴν ὑπαρξὴν τοῦ ἔγγραφου καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ μετὰ εἰκοσαετίαν δι' ἀναλυτικώτερον τινὲς σημειώματος ἐν τῇ *Βασιλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ* τῆς 31 Σεπτεμβ. τοῦ 1909. Ἦν τῇ ὑποδείξει ταύτῃ ἐδηλοῦτο ἐσφαλμένως ὅτι τὸ ἔγγραφον ἦτο χαρτῶν καὶ οὐχι, ὡς εἶναι, *μεμβράνινον*. Ἀλλὰ ταῦτα, εἰ καὶ Πάρεργα, ἐναργῶς ἕως τῆς ἰσοκλειμένης νῦν πραγματείας ἱστορικῶν ἐμφανίζουσιν.

Κατὰ τὸ 1913 ἠτύχησα ἵνα ἐν αὐτῷ τῷ Μουσεῖῳ ζητήσω καὶ ἐπανίθω τὸ ἔγγραφον. Φυλάσσεται νῦν ἐν τῷ *Ἀρχεῖῳ* τοῦ ἀξιολογώτατου τούτου τῆς Γερμανίας ἰδρύματος ἐν τῷ *Τμήματι τῶν περιγραμνῶν* (Abtheil. Pergamen: Urkunden nach d. Jahren....) σήμερον δὲ ἡ ὑπαρξὴς αὐτοῦ γινώσκεται καὶ ἐξ ἀνακοινώσεως ἀρχαιοφύλακος τοῦ Μουσεῖου εἰς τὸν R. Roericht, ὅστις συνέταξε χρησιμώτατον βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον *Deutsche Pilgerreisen nach d. H. Lande* (Gotha 8 σ. 260.) Ἐξήγησα φωτογραφικῶν πρὸς χεῖράς μου ἀντίγραφον αὐτοῦ, εὐμενῶς παρασχθείσης μοι πάσης

1) Forsch:—Versuche z: Gesch: d: Mittelalters u d. Neuzeit. Festschrift A. Schaefer. Jena, 1915, σ. 500—526, καὶ ἐν ἰδίῳις φυλλαθίοις μετὰ πανομοιότυπον σελίδος. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο παρέβαλεν ἤδη πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Σέξτου Ἐμπειρικῶ, τὴν ὑπὸ I. A. Fabricii ἐν Λιψία τῷ 1718 ἀκδεδομένην ὁ de Mart *Ōra Ch: Theoph: de Mart* «Memorabilia Bibliothecarum public: Norimbergensium et A' σ. 53 (1786) ἔνω λαλεῖ δτι paucissimas lectiones variantes alienas momenti inveni».

ὕπηρεσίας διὰ πᾶσαν μελέτην μου παρά τῶν διευθυντῶν καὶ λοιπῶν ἐν τῇ Μουσείῳ συναδέλφων, οἷς ἐκφράζω καὶ δημοσίᾳ εὐχαριστίας.

§ 3. Τὸ ἔγγραφο νῦν ὑπ' ἀρ. 5898 ἐν ταῖς περγαμηναῖς φυλακτόμενον (0, 38 X (1), 38) εἶναι μαρτυρικὴ ἀπόδειξις (testimonium) ἐπισημοτάτη ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωαννίμ καὶ τοῦ ἡγουμένου τοῦ Σινάου ὄρους *Σεργίου*, δοθείσα τῇ ἐκ Νυρεμβέργης εὐγενεῖ Ἰερμανθὶ προσκωνητῇ (τῶν ἀγίων τόπων καὶ) τοῦ Σινᾶ *Χριστοφόρῳ Φουέρνῳ*, Führer von Haimendorf κατὰ Δεκέμβρ. τοῦ 1565. Ὁ Φούερος ὁ νεώτερος (1541—1611) (2) γόνος ἀρχαίου εὐγενοῦς οἴκου ἀναχωρήσας ἐκ Βενετίας τῇ 21 Ἰουλίου τοῦ 1565 ἀφίκετο εἰς Ἀλεξανδρείαν, ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Κάϊρον, ὅθεν μετ' ἄλλων ἐπισήμων, ὧν τὰ ὀνόματα παραλείπω, τῇ συνοδείᾳ Ἰεντιάριον κατήντησεν εἰς τὸ Σινᾶ τῇ 11 Νοεμβρίου. Ἐνταῦθα μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εὐγενῶν προσκωνητῶν ἔμεινεν ἡμέρας ἑννέα, ἕτε τῇ 20 ἐζήτησε pro more solito testimonia à praefecto Coenobii» Διὰ τὰ testimonia ταῦτα, ὡς νῦν εὗρισκω ἐν τῇ τετυπωμένῃ τῆς περιόδου ταύτης περιγραφῇ (3) ἐδόθησαν τῷ κοινοβιαρχῇ δουκῆτα τινὰ χρυσᾶ. Οἱ προσκωνηταὶ ἀπεχαιρέτισαν τοὺς μοναχοὺς, κατήλθον εἰς Κάϊρον, ἐπεὶ οὖν μετέβησαν εἰς Σουέζ, ἐπανέκαμψαν εἰς Κάϊρον τῇ 30 Νοεμβρίου ὕγιεις καὶ σῆσι, αὐθημερὸν δ' ἔσπευσαν ἵνα ζητήσῃσι παρὰ τοῦ Ἑλλήνος πατριάρχου πιστοποιητικὸν (ubi=coolem ille die testimonium a Patriarcha Graecorum impetravimus).

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἱερῶν τῆς Παλαιστίνης τόπων, ἐν οἷς πολλὰς ὑπέστη περιπέτειας διὰ τῆς Ἱβερικῆς, τοῦ Βααλβέκ (Ἡλιου-

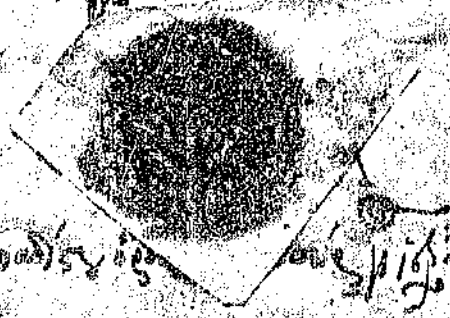
2) Ὅρα τὸν ἀπαγγελλόμενον ἐν τῇ Ἀκαδημαίᾳ τοῦ Αἰτουῖ λόγον ἐπὶ τῇ θανάτῳ τούτου ἐπισυνημμένον τῇ διδλῳ, ὅπερ φέρει τὸν τίτλον: Führer von Haimendorf, Chr., itinerarium Aegypti, Arabiae, Palaestinae, Syriae, aliamque regionum orientaliūm. (Opus posth. ed. G. Richter). Addita est oratio fidei etc. Norimb. 1620. εἰς 4. Τὸ βιβλίον εἶναι σπανιότατον ἐν ὡραῖαις χαλκοτυπῆαις περιέχει τὰς εἰκόνας τοῦ Φουέρου, τὸ οἰκόσημον τοῦ οἴκου, τὴν τοῦ Σινᾶ καὶ τοῦ ἔρους τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης, τὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, τὴν τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν ἰδίαις πηλίαι. Περιλαμβάνει ἡρωμημένας σελίδας 118, πλὴν ὀκτὼ φύλλων, τίτλου, προλόγου, πέντε φύλλων Index καὶ ἑτέρων πενήκοντα, ἐν οἷς ὁ ἐπιπέδειος λόγος, τὰ διάφορα ποιήματα κτ. Τὸ παρ' ἐμοὶ ἀντίτυπον πληρότερον, τελειότερον τοῦ παρὰ Richter ὑπ' ἀρ. 742. Τοῦ τελευταίου φύλλου τὴν πρώτην σελίδα φέρει τὸ σῆμα τοῦ τυπογραφείου (Wagenmanni) Norimbergae, MDCXX.

3) σ. 37.

Handwritten header text at the top of the page, possibly a title or reference.

Main body of handwritten text in a cursive script, spanning several lines across the upper half of the page.

A large, stylized handwritten signature or decorative flourish in the center of the page.

Handwritten text at the bottom of the page, including what appears to be a date and possibly a location or recipient's name.

πόλεως) κατήλθεν εἰς Τρίπολιν, ὅθεν οὐχὶ διὰ τῆς Κων)πόλεως, ὡς ἐπιτόμει, ἀλλὰ διὰ τῆς Κύπρου κατέφθασεν εἰς τὴν Βενετίαν τῆ 7 Ἰουλίου τοῦ 1566. Μετὰ μικρὸν ἦλθεν εἰς Βιέννην, περιεδλήθη τὴν στρατιωτικὴν μαρθάν, ὑπηρέτησε τῆ πατρίδι πρὸ τοῦ Ράαβ καὶ Κομόρνου μέλις δὲ μετὰ τὴν εἰρήνην ἐπανήλθεν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον. Τὰ παραιτέρω δὲν ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς.

§ 4. Τὸ ἀνέκδοτον ἔγγραφον, αὐ πανομοιότυπον εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τέλει τῆς μικρᾶς ταύτης μελέτης ἔχει ὡδε.

✠ ΙΣΑΚΕΙΜ ΕΛΕΩΘΕΟΥ

ΠΑΠΑΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΣ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ

Ἐκ πολλῶν καιρῶν πιεζόμενός μοι τὴν στοργὴν ἵνα θεάσωμαι τοῖς ἀγίοις τόποις, οἷς καὶ τερατουργὸν ἐποίησε πάλαι θεὸς καὶ τοῦ σκοποῦ οὐκ ἀπέτυχον· ἔγωγε Χριστοφόρος Φούερερ ἀπὸ τὴν Ὀριπερίαν τῇ θείᾳ πρόνοια δι-οικουόμενος ἐπεριήλθον τοὺς ἁγιονύμους τόπους τοῦ ἁγίου καὶ ἱεροβαδίστου ὄρους Σιναίου ἴδα γὰρ καὶ τεθαύμακα τὰ προγενηθέντα θαύματα, καὶ τὸν θεὸν ἐδόξασα· πρῶτον ἐν τῇ μεγάλῃ χώρᾳ τοῦ Φα|ρα|ῶ Αἴγυπτος ὀνομαζομένη Κάϊρος δὲ τῇ ἰδίᾳ γλώττῃ αὐτῶν· ἐν ἣ καὶ τὰς μεγάλας πληγὰς, Μωϋσῆς ἐποίησατο, τῷ Φαραῶ διὰ δυνάμεως θεοῦ, Κακειθεν ἀπιῶν τῆς ὁδοῦ ἦλθον ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσῃ, ἣν διεῖλθεν Μωυσῆς καὶ τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν διεσώσατο· τὸν δὲ Φαραῶ ἄρδην σὺν ἁρμασιν ἀπολέσας, κακειθεν ἀν|ᾶ|τὴν ἔρημον ἐλθὼν εὔρον τὰς δώδεκα πηγὰς τῶν ὑδάτων ἀπερ εἰς γλυκότητα ὁ Μωϋσῆς μετέβαλλεν· διὸ, μερὰ ὀνομάζεται τουτέστιν πικρίαν καὶ τὰ Ο, στελέγχι τῶν φοινίκων. Τὰ νῦν δὲ πληῆστα εἰσὶν τὸν ἀριθμὸν· Ἐλῆμ, γὰρ λέγεται ὁ τόπος αὐτὸς παρὰ τὴν θείαν γραφὴν, ἄρτι δὲ Ραϊθου εἴρηται. Ἐπιτα ἀνήλθον εἰς τὸ Σίναιον ὄρος, ὃ καὶ Χωριβ καλεῖται.

ἑώρακα δὲ καὶ τὴν ἀκατάφλεκτον βιάτον, ἐν ἣ καὶ τὸ φρικτὸν ὄραμα Μωϋσῆς ἐθεάσατο· νῦν ναὸς ἐστὶ πάνυ ὄρατος καὶ τυγχάνει ἔνδοθεν τοῦ μοναστηρίου. Ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον ἴδων ὅπερ ἐποίησαν οἱ [Ἑ]βραῖοι τὸν νόμον.

καὶ μετὰ ταῦτα ἀνῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν κορυφὴν ἐν ἣ (τὸν νόμον) (4) Μωϋσῆς ὁ θεόπαις τὸν νόμον ἐδέξατο. Καὶ κατη-
όντος μου τοῦ ἄλλου μέρους τῆς ἁγίας κορυφῆς ἐθεασάμην τὴν πέτραν, ἐν ἣ ἐξ ἤλθον, αἱ *ιβ'*. πηγαὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἐπὶ-
τηξεν τὸν)λαὸν τῶν Ἑβραίων· εἶτα ἀν ἤλθα εἰς τὸ ἕψηλὸν ὄρος, ὅπερ ἐφυλάττειτο τῆς ἁγίας Λίκατερίνας τὸ λείψαν[ον]
χρόνους πολλοὺς ὑπὸ θείου ἀγγέλου καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τε-
θέσμαι τὸν τόπον. Θεὸς ἴδεν τὰ ληθῆ λέγων ὀφθαλμοὶ γὰρ ὀπίων πιστότεροι κατὰ τὴν θέαν γραφὴν. Λιὰ τοῦτο καὶ
τὸ παρὸν γράμμα ἐγεγόνει· ἰδίαις χερσὶν ἡγουμένου τοῦ ἁγιο-
νόμου Συναίου ὄρους εἰς βεβαίωσιν παντὸς τοῦ χριστονόμου
πληρώματος ἐπὶ ἔτους *ξοδ'*, *ινδ. Θ'*, ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ εἰς
τὴν αὔρ ἡμέραν σαββάτου· ἔπει ἀπὸ τῆς θεογονίας *αφξε'*.

✠ **ΙΩΑΚΕΙΜ** Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας

(Σαφραγίς) (5)

† Ὁ καθηγοούμενος τῆς θέας καὶ τερῆς βασιλοῦς, καὶ μεγάλης
μονῆς τοῦ ἁγίου καὶ θεοβαδίστου ὄρους [Σινᾶ] *Σέργιος*
ἱερομόναχος καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοὶ τῆς μονῆς ἡμῶν.

4) Ἡ λέξις ἐθεασμένη ἐν τῇ πραγματικῇ, δίδει προέλαβεν ὁ γράφων γρά-
φας αὐτὴν δις. Ὅρα πανομοιότυπον.

5) Ἐν τῇ σαφραγίδι κίχλη ἁγία *Ἐκατερίνη* τῶν Σιναιτικῶν.

Β'

§ 5 Ἐν τῇ ψάλλῃ τῆς 31 Δεκεμβρ. τοῦ 1900, ὡς εἶπον, ἐμνημό-
νευσα διὰ Μαρτίνος ὁ Κρούσιος διέσωσεν ἡμῖν ἐν τῇ πολυτίμῳ
Turco-graecia (σ. 239—40) ἄλλην ὁμοίαν μαρτυρικὴν ἀπόδειξιν τοῦ
αὐτοῦ πατριάρχου ἐκ Καΐρου ἐπιδοθεῖσαν τῷ κόμισι *Ἀλβρέχτω*
τοῦ Δοβενσταίνου τῇ 26 Δεκεμβρίου τοῦ 1561, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ
ὁμοίωτον τῆς πατριαρχικῆς ὑπογραφῆς.

Ἡ μαρτυρία τῷ *Γενναίῳ Δοβενσταίνῳ* κόμισι *Ἀλβρέχ-*
τῳ ἔχει ὡδε:

Ὁμολογῶ ἐγὼ *Ἰωακείμ*, πάπας καὶ πατριάρχου τῆς
μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ κριτῆς τῆς οἰκουμένης·
ὁμοῦ μετὰ τοῦ πανομοιότατου καθηγουμένου τοῦς ἁγίου
ὄρους Σινᾶ: πὼς ἤλθε καὶ προσεκύνησεν οἷς ἁγίοις καὶ σε-
βασίους τόπους· τὸ ἅγιον ὄρος τὸ Σιναιον, ἦγον τὴν ἁγίαν
κορυφὴν, ἐν ἣ ὁ προφήτης Μωϋσῆς τὸν νόμον ἐδέξατο· καὶ
τὴν ἁγίαν βιάτον, ἐν ἣ τῆς ἁγίας καὶ αἰεὶ Παρθένου προε-
τυπώθη μυστήριον· καὶ τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρα καὶ πάν-
σοφον *Καθαρίνην* (sic) καὶ ἅπαντα τὰ προσκυνησίμα· ὁ ἐν-
τιμότητα ἄρχος, Ἀλμπρέχθος γράφ τζοῦα λεβενστάννι, βα-
ρὸν ἐν σαφρενέκ (6) καὶ ὅστις διαγνώσεται τὴν γραφὴν αὐ-
τὴν· δότω αὐτοῦ πίστιν (7) καὶ μηδεὶς αὐτῇ ἀντιστῆ, οὐδὲ
ἀντίετη ὡσπερ ἀν εἶη μὴ ἀληθῆς. Καὶ εἰς πίστωσιν καὶ
τῆς ἀληθείας ἀσφάλισιν, κάτωθεν ὑπεγράψαμεν ταῖς ἰδίαις
ἡμῶν χερσὶ· ἔπει *αφξά* Χριστοῦ ἀπὸ δὲ Ἀδάμ *ξο'*, δεκεμ-
βρίῳ κατ ἐγριάπτῃ (sic).

✠ **ΙΩΑΚΕΙΜ** ἐλέφ Θεοῦ

Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας

6) Graf. Albrecht zu Lowenstein-Scharfeneck. Ὅρα ἐκδόσεις ἐν Richricht,
Bibl. Georg. Palaestinae έκδ. 1890 ἀρ. 727.

7) Ἐν Turco-gr: ἐν ἣ τὸ ἔγγραφον γίμει τυπογρ. σφαλμάτων ὑπάρχει ἡ
λέξις *φένδε* (=idem). Ἐπ' ὅφιν μου ἔχω τὴν τοῦ Χυτραίου έκδοσιν.

Τὸ ἔγγραφον ἴσως τοῦτο ὁ κατηχητής τῆς ἐν Ρουσόκκη Ἀκαδημίας **Ααβιδ ὁ Χυτρατος** δημοσιεύσας εἶχεν ἐν τῷ ἴδιον σπανίῳ βιβλίῳ, ὅπερ αὐτὸς ἐφιλοπόνησεν περὶ τῆς Ἑκκλησίας ἡμῶν Oratio de Statu Ecclesiarum epos tempore in Graecia Asia..... (8)

Ὁ κόμης Ἀλβρέχτος μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Σινά ἔχων ἐξῆς κοντα συνοδοιπόρους, ἐν αἷς οὐκ ὀλίγους ἐπισήμους. Καὶ ὁ Κωθρίχι ποιεῖται μνείαν τῆς μεγάλης ταύτης συνοδείας (σ. 218. κ. ἔ) ἀλλὰ καὶ ὁ Κρούσιος ἐν τοῖς **Σουηθικοῖς Χρονικοῖς** (9) ἐν αἷς ἀναγράφεται καὶ ἡ χρονολογία τῆς ἀναχωρήσεως καὶ τῆς εἰς τὰ Ἱερά ἐπιστροφῆς τοῦ κόμης (ἡ 30 die Maii usque ad 10 Aug: 1582, ἀλλὰ δὲ νῦν εἰδήσεις προστίθενται, ἐξ ὧν ἀπανθίσκει τὰς ἐξῆς:

α') Ὅτι εἰς **Χανία** (Κρήτης) καταπλεύσαντες ἐν τῷ μεγάλῳ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου πολλὰ εἶρον εἰκόσχημα εὐγενῶν καὶ κομίων Γερμανῶν προσκυνητῶν (1468 καὶ ἔ.)

β') Ὅτι τὸν Ἑλληνα πατριάρχην τῆ 10 Νοεμβ. ἐπισκεψάμενοι ἠρώτησαν περὶ τῆς εἰς τὸ Σινά πορείας. Ἦτο γέρον ἐκατὸν εἰκοσιν ἐτῶν δυνάμενος μ' ἔλον τοῦτο ἵνα ὁδοιπορῇ ὑπὸ ἐγδοήκοντα ἐτῶν κρέατος δὲν ἐγεύσατο. (10)

γ') Τῆ 28ῃ ἀνελθὼν εἰς τὴν Μονήν, ἐν ἣ τῇ ὑστεραίᾳ ὁ ἡγούμενος προθύμως ἐπέδειξε τὰ ἅγια λείψανα καὶ ἄλλα πολλὰ (alia multa)

δ') Ὅτι οἱ μοναχοὶ εἶναι Ἑλληνας, ἐκ Καίρου τὰ ἐπι ἡδῆα περιζόμενοι, ὑποφέρουσιν ὑπὸ τῶν Ἀράβων.

ε') Ὅτι τῆ 5 Δεκεμβρίου ἀνεχώρησαν καὶ τῆ 21 ἐν Καίρῳ ὁ πατριάρχης διέταξε ἵνα γραφῇ testimonium peregrinationis hujus Ἑλληνιστί, τὸ ἀνοθὶ δημοσιεύμενον. οὗ διότι λέγει ὁ Κρούσιος tota epistola. ἡ notario scripta fuit, μόνον δὲ ἡ ὑπογραφή manu patriarchae (σ. 232).

8) σ. 81—82 κατὰ τὴν παρ' ἐμοὶ ἔκδοσιν, ἧτις διαφέρει τὸν παρὰ Legrand ἀναγραφόμενον. Ἡ Τυπογραφία ἐξαυτοκράτου, τῆ 1881. Ἐν σ. 511 ταύτης καὶ περὶ **Χυτραίου λόγος** γίνεται.

9) Ann. Suevici, σ. 708—9, Ἦρα Ἀερολόγιον ταξιδιωτικῶν (110) ἐκ Βιεντίας εἰς Ἱεροσόλυμα ἐν Turc. 232.

(10) Καὶ ἐν Turcogr. 230.

Γ'.

§ 6. **Χειρόγραφος** χαρτίης κώδις τοῦ Μοναστηρίου τῆς Τυβίγγης, ὅπ' ἀρ. καὶ γρ. Μβ. 83, τῆς 115'. ἑκατονταετηρίδος, συμμείκτου δὲ περιχομένου ἀνήκων τῷ διασήμῳ γραικολατίνῳ διδασκάλῳ τῆς τυβιγγαίας Ἀκαδημείᾳ Μαρτίνῳ τῷ Κρουσίῳ ἐκ δωρεᾶς τοῦ Συμεῶν, μοναχοῦ τοῦ κοινοβίου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς in regione Macedoniae Chimara, ὡς σημειοῦται ὁ ἴδιος τῆ 18 Jul: 1567, περιέχει ἐν ἄλλοις κατὰ τὸ πρῶτον μέρος αὐτοῦ καὶ **Διήγησιν τοῦ ἁγίου τόπου τῶν Ἱεροσολύμων**. Ταύτη ἀμέσως συνοχομένη ὑπάρχει καὶ [Διήγησις] **περὶ τὰ θαύματα**, 7 σελίδας κατέχουσα εἰς τὸ Σινά ἀναφερομένη, ἧς ἡ ἀρχή: «αὐτοῦ εἰς τὸ ἅγιον μοναστήριον τὸ Σινά μέσα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα...» (11) Δὲν ἐξίγραψα ταύτην λόγων ἐνίων ἕνεκα εὐνοήτων.

§ 7. Ἀφ' ἐτέρου ἐν τῇ **ἐξαρχικῇ ἐκδόσει** Θεοδοσίου τοῦ Ζυγομαλά, ἦν ὁ τῆς Μ. Ἑκκλησίας αὐτὸς πρωτονοτάριος χαριζόμενος Στεφάνῳ τῷ Γερλαχίῳ, ἐφημερίῳ τῆς ἐνταῦθα γερμανικῆς πρεσβείας συνέταξε, ἀνευρῶν δὲ ἐγὼ ἐν τοῖς χαρτίοις τοῦ Κρουσίου ἀπέστειλα καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ Legrand (12) ὑπάρχει παραρτήματος εἰκὴν ἐν συνεχείᾳ ὁμοῦς Σημείωμα **περὶ Σινά**, ὅπερ ἔμεινεν ἀδημοσίευτον. Τοῦτο ἐπεμψα καὶ ἐξέδωκεν ὁ μακαρίτης Κεραμιεὺς 1903 ἐν ἴδιῳ βιβλίῳ μεταξὺ ἄλλων ὁμοίων.

Ἀλλὰ τὰ τοῦ Σημειώματος τούτου ὁ Ζυγομαλάς ἔγραψεν οὐχὶ ἐξ αὐτοψίας ἦται ἐξ ἐπισκέψεως τῶν θείων τούτων μερῶν, ἀλλ' ὡς ἠκούσε «παρὰ ἱερομονάχων Συναϊτῶν» αὐτῇ χειρὶ σημειοῦται τοῦτο κατὰ τὸ τέλος, ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ γράφει «ὡς ἐρωτήσας ἔμαθον» σοφώτατε κύριε Στέφανε ἐκκλησιαστά, Ἠρώτησε μὲν ὁ Ζυγομαλάς καὶ ἐπληροφορήθη, ἀλλ' αἱ πληροφορίες αὐτῶν μεταδίδει εἶναι ὡς ἐκ τῆς φήσεως τὴν ὁποίαν κατεῖχεν, ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἀσφαλεῖς. Ἐκ τοῦ Σημειώματος τούτου ἀναγράφω ἐνταῦθα οὐσιώδεις παρατηρήσεις τὰς ἐν τέλει παρεχομένας.

11) Legrand, Notice Biogr. sur Jean et Th. Zygomalas Paris 1899 σ. 123—136. Ὅρα κατωτέρω.

12) Ὅρα κατωτέρω ἐν τοῖς περὶ Ἰωαννίτη πατριάρχου.

13) Ὅκτὼ Ἑλληνικαὶ περιγραφαὶ τῶν Ἁγίων Τόπων ἐκ τοῦ ἰδ', ἐ' τοτ', αἰθνος μετὰ μεταφρ. ρωσικῆς. Πετρούπολις, 1903 σ. 51—51.

Ἐν δὲ τῷ περιαιλίῳ ἐστὶ παρακλήσιον Αἰκκ
 » τερίνης τῶν Ακτίων πλησίον (ὅπου στρέφονται οἱ Ἀραβες) τῆ
 » γὰρ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἔστι δὲ Ακτίων ἐκκλησίαιον καὶ ἐν
 » κορυφῇ ὄρους; μοναχοὶ δὲ Ακτίων, προσμονάριοι, (14) οἳ ἐσὶν
 » ἔρχονται δὲ μόνον προσκυνηταί, καὶ ἔτιαν ἐλίθωσι εἰδόναι αὐτοῖς
 » ἱερὰ κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ακτίων, ἃ ἔχουσι καὶ φυλάττουσι Ἰρακι
 » καὶ λειτουργοῦσι κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν καὶ γλώσσαν.

» Ἡ δὲ **Ραῖθου**. (15) ἣτις ἐλέγετο Ἰλίμ, ἀπέχει τοῦ Σινάου
 » ὄρους ἡμέρας δύο, ὅπου ναὸς τοῦ Μεγάλου Γεωργίου καὶ ἐστὶ καὶ
 ἡ λεγομένη Σκάλα (16) καὶ ἄλλα.

Ἡ Κρούσιος σημειοῦται Descripsi ego M. Crusius Tybingae
 die 12 April 1579 τῇ ἡμέρᾳ Βασιλῶν, manu D. Theobosii Zygomala
 scriptum. Addiderunt in marginibus primae paginae horum se-
 quentia:

Εὐγένιος, Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἡγούμενος τοῦ Σινάου ὄρους τῆ
 Ἱεροσολύμων ὑποτεταγμένος.

Ἐκατὸν μοναχοὶ γραικοὶ ἔκεισε. (17)

Κτίτωρ τοῦ μεγάλου μοναστηρίου Ἰουστινιανός.

Γάβρα, πόλις ἀκρόπολιν ἔχουσα δύο ἡμερῶν διάστημα ἀπὸ τῶν
 Ἱεροσολύμων. Ἀπὸ Γάβρας εἰς Κάϊρον 18^η ἡμέρας. Μεταξὺ Κάϊρου
 καὶ Σινάου ὄρους μετὰ κόμη, **Σουεῖς** ὀνόματι λ' τρυφραὶς ἔχουσα. (18)

14) Ἐν τῇ περιαιλίῳ ὁ Κρ. ἐκὶ sem per ibi manent.

15) Τόπος ἢ κόμη.

16) Τόπος ἀγχιτάλας. Παρὰ καὶ Turcor. 266, καὶ Ann. Sinici 708. Ἦε
 κατωτέρω.

17) In Monis Sinai monasterio, γράφεται ἄλλαξοῦ (σ. 231 Turcor.) Ἐκα-
 τὸν εἰκοσι μοναχοὶ ζῶσι.

18) Λεπτομερὲς περιγραφή τῶν μερῶν τούτων τοῦ Σινά τοῦ 12^{ου} αἰῶνος
 εὑρεθαι ἐν σ. 99—101 τοῦ Wagner Chr. I. Descriptio Pansoniæ et Imperii Turci
 in Oriente fol. 1684 ἐν Αὐγούστῃ μετὰ κλειστόν εἰκόνα. ἐν κτλ ἐλευθέριος ἡ τοῦ
 Ἁγίου Γάβρου μετὰ περιγραφῆς 6.76. Καὶ τὴν παρὰ Fines, περὶ ἧς ἐν εἰκείῃ
 σημειώσεται ὑπ' ἀριθ. 2.

Δ'.

§ κ. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γεγραμμένων μοι δὲν θεωρῶ ἄσκο-
 τον ἓνα ἐν τῇ τεύχει τούτῃ παρασυνάψῃ δύο ἄλλα ἔγγραφα ἰσχυ-
 ρονα ἀναφερόμενα εἰς τὸ Σινάου ὄρος, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς
 καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Εὐγένιον. Ἦν τούτων τῷ μὲν πρώτῳ δημοσιεύῳ
 ἰλλυκίῳ κείμενον παραλαμβάνων ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ **Κυρταίου**
 τερτὸ ἐν εἰκείῳ μέρει ὁμίλησα (σ. 77—79), τοῦ δὲ δευτέρου μόνον
 τὸν πρόλογον ἀποσπῶν ἐκ τῆς **Τουρκογραφίας** (σ. 261), διότι ἀμ-
 φότερον ἐ σκοπὸς καὶ τὸ περιεχόμενον τῶ αὐτά. Ἀμφότερα τῇ αὐτῇ
 χρονολογίᾳ τῇ κ' **Μαρτίου** ἀφῆθ' κεχρονισμένα εἶναι εὐχαριστήρια
 θερμῶ, εὐχετικά τῷ ἀρχιδουκί τῆς Αὐστρίας **Καρόλω** καὶ τῷ μεγα-
 λειοτάτῳ καὶ Θεοστέπτῳ βασιλεὶ καὶ δεσπότη **Μαξιμιλιανῷ**, οἵτινες
 ἠγαθύνθησαν ἓνα διὰ γενναίας χρηματικῆς συνδρομῆς σῶσαι τὴν
 Μονὴν ἀπὸ φοβερᾶς καὶ ἐπειροῆσης ἀνάγκης, περὶ ἧς ὁ ἀναγνώ-
 στης ἐν τοῖς ἔγγραφοῖς ἐκ περιεργίας ἱστορικῆς μεγάλης σημεσίας
 δύναται ἔν' ἀναγνῶ.

Ἡ χριστιανικώτατος καὶ μετριοπαθέστατος **Μαξιμιλιανὸς** ὁ Β',
 1564—1576, ἀπ' οὗ ἀπέθανεν ἐν τῇ στρατοπέδῳ τοῦ Ζιγιέ (Szigeth)
 ἡ μέγας Σουλτάνος Σουλεϊμάν (1566) ἔγραψεν εἰς τὸ Σινά κατὰ
 Ἰούνιον τοῦ 1565 καὶ τὴν βοήθειαν ἀπέστειλε, μόλις δὲ ἀξιούται
 ἀπαντήσεως μετὰ τετραετίαν. Μὴ παραξενυθῆ ὁ φίλος ἀναγνώστης
 ἐπὶ τῇ πράγματι καὶ ἄλλα παραδείγματα τοιαύτης ταχυδρομικῆς οὕτως
 εἰπεῖν τάξεως καὶ συγκοινωνίας ἔχομεν, ἂν λάβωμεν μάλιστα τοιαῦτα
 καὶ ἐκ τῆς **Τουρκογραφίας**.

Τὸ πρῶτον ἔγγραφον ἔχει οὕτως:

Τῷ Ἐκλαμπροτάτῳ, Μεγαλειοτάτῳ τε καὶ Γαληνοτάτῳ
κυρῶ, κυρῶ Καρόλω ἀρχιδουκί,
Εὐγένιος ἐπίσκοπος καὶ καθηγούμενος
 τοῦ ἁγίου ὄρους Σινά, ἐν **Κυρῶ** χαίρειν.

Τολμῶν ὁ δούλος καὶ εὐχέτης τῆς σῆς γαληνότητος, κύριέ
 μου ἐκλαμπρότατε, καλῶς ἀναφέρω τὴν ἐλεημοσύνην τὴν
 διὰ τοῦ αἰδεσίμου ἐν μοναχοῖς κῦρ **Μερκουρίου** καὶ ἡμετέ-

ρου γενικοῦ ἐπιτρόπου ἡμῶν ὑπὸ τῆς σῆς μεγαλειότητος πεμπομένην λίαν γηθοσύνης εὐλόγησεν, ἡμεῖς ἐτύγγανεν χροσῖνοι ἑκατόν πρὸς ἀνακαινισμὸν μὲν καὶ ἀνάκτησιν (19) τῆς ἡμετέρας μονῆς, μνημόσυνον δὲ αἰώνιον τῆς σῆς θεοφρουρήτου γαληνότητος, καὶ τῶν γονέων αὐτῆς. Ἀμολήματαίνοι Κύριος ὁ θεὸς τῶν ἀξίων μισθὸν τῇ γαληνότητι σου, ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, εἶεν.

Τῷ παρελθόντι μὲν χρόνῳ, μεγαλειότατε δούξ, ὁ μέγας Τούρκος ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παραχωρήσει τοῦ θεοῦ τυραννεῖ, ἅμα ταῖς ὑπ' αὐτὸν πόλεσιν, ἐξέλθῃτο πρόσταγμα (20) κραταιόν, ἐν ὅλῳ τῷ κράτει αὐτοῦ, ἵνα πωληθῶσιν αἱ πρόσοδοι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ πάντων τῶν μοναστηρίων, ἅπερ ἐφόλῳ τῷ κράτει αὐτοῦ εὐρίσκονται, αὕτη δὲ ἡ πράσις διαμείνει μόνον ἕως τρίτης αὐτοῦ γενεᾶς· μετὰ δὲ τὴν τρίτην αὐτοῦ γενεάν, μεταπωληθείσιν αὐτίς. Τοῦτο δὲ πεποιηκὸς δέδεικται ἡ πονηρὴ τούτου γνώμη ὅτι περὶ ἀπειλεῖ τέλειον ἀφανισμὸν, τῶν δὲ ἁγίων γαιῶν [καὶ τῶν μοναστηρίων] μετὰ τῶν χριστιανῶν, τῶν ὑπὸ τῇ τυραννίδι αὐτοῦ οἰκούντων.

Ἐφθασε γοῦν καὶ μέχρις ἡμῶν ἡ τοιαύτη ἀπειλή καὶ μεγίστη αἰχμαλωσία διὰ χρυσοῖους χιλιάδας ε' δεδώκαμεν (21) μὴ ἔχοντες δέ, ἐνέχυρα πάσας ἡμῶν τὰς προσόδους ἱερὰ τε καὶ σκευὴ ἐθήμεθα, διὰ τὸ ἐπιουνάξαι καὶ ἀποδοῦναι, οὐ χωρὶς ζημίας, ἀλλὰ σὺν τίκῳ, ὥσπερ τοῖς δανεισταῖς εἴθιστα λαμβάνειν κατ' ἔτος, μέχρις ἂν καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτῶν λάβωσιν.

Τούτων δὲ τοίνυν οὕτως ἔχόντων, ἡμεῖς οἱ ταπεινοί,

19) Ἀνάκτησιν. 20) Δόγμα.

21) Τὸ Ε, δὲν ἀνήκει εἰς τὸ δεδώκαμεν ἀλλὰ δὲ δὲν ἔτο δεδώκαμεν, προστίθεται ἐν τῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἡ φράσις «ἐπικρατοῦσαν» ἀείπορα τῶν βραχίων καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν» καί...

βεβαίαν ἄλλην ἐλπίδα οὐκ ἔχομεν εἰ μὴ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὴν αὐτοῦ τε πανιπέραγον μητέρα καὶ τὴν μεγαλειότητα τῆς σῆς γαληνότητος, μετὰ τοῦ ἁγίου οἴκου τῆς Οὐστρίας, ἕς ἡμῶς τρέφει τε καὶ ἐπικρατεῖ, ἕως τῆς σήμερον, καθάπερ καὶ ἡ σὴ ἐλλαμπρότης ἀκριβῶς ἐπίσταται ἦν Κύριος ὁ θεὸς διατηρῶν εἶη, ἄνοσον, εὐθυμον, πολυχρόνιον καὶ ἀνοίεραν παντὸς ἀνιαροῦ συναντήματος, χαρίσαστο δὲ αὐτῇ καὶ τὴν ἐν οὐρανοῖς εἰς ἀεὶ διαμένουσαν βασιλείαν. Ἀμην. Ἐν Σιναῖ τῷ ὄρει, εἶπὲ ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας. α φ ξ θ', μαρ.[τίου] κ'. [Ἰνδικτ. ιβ'] (22).

Τὸ δὲ δεύτερον ἔξωθι ἐπεγράφετο οὕτως:

*Τῷ κραταιῷ καὶ Θεοστέπτῳ Βασίλει,
δεσπότη ἡμετέρῳ, δεσπότη Μαξιμιλιανῷ,
κοσμίως πάνυ εἰς Βιενναν δοθεῖη.*

Ἔστω δέ:

*Τῷ κραταιῷ καὶ Θεοστέπτῳ βασιλεῖ Μαξιμιλιανῷ, Εὐγένιος (23),
ἐπίσκοπος καὶ καθηγούμενος τοῦ ἁγίου θρόνου Σινᾶ,
σὺν πᾶσι τοῖς ἱερομονάχοις καὶ μοναχοῖς,
ἐν Κυρίῳ χαίρειν.*

Τολμῶν ὁ δούλος καὶ εὐχέτης τῆς κραταιᾶς καὶ Θεοστέπτου βασιλείας σου, δέσποτα μου ἅγιε, ἀναφέρω τὸ τοιπόθητον γράμμα τῆς θεοτιμῆτου βασιλείας σου ἐν τῇ

22) Ἡ φέρεται ἐν τῇ Γουττ. καὶ τοῖς ἐν ταύτῃ περιέργως πως τὸ μαρ (=Μάρτιος) ἐπιπλήθη μαρτίνας! τὸ δὲ κ (=20) ἐλλέφθη ὡς συγκοπὴ τοῦ Κροσῖος!!! Ἡ ἔτος τῆς Ἰνδικτῶν ἔχει ἐρῶς.

23) Ἐν τῇ Γουττ. φέρεται καὶ ἐπιπλήθη τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Εὐγενίου (0,18 ἐκ.) ἐν τῇ ἐξηγήσει ὁμοίως τῆς ὑπογραφῆς παραλείπεται τὸ ἐν τῇ συμπλήματι διαφανόμενον ὄνομα Εὐγένιος.

ἀρχῇ τοῦ Ἰουνίου τοῦ ἀφξέ ἔτους κεχαραγμένον, λίαν ἀσπασίως ἐδεξάμεθα, θεοπρόβλητε βασιλεῦ, δι' οὗ τὴν μεγίστην εὐσπλαγγνίαν, ἣν ἔχεις πρὸς ἡμᾶς ἀκριβῶς ἔγνωμεν. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν διὰ τοῦ αἰθεσίου ἐν μοναχοῖς κυρίου Μερκουρίου καὶ ἡμετέρου γενικοῦ ἐπιτρόπου ἡμῖν ἀπὸ τῆς κρατίστης σου βασιλείας πεμπομένην, λίαν γηθοσύμως εὐλόγησαμεν, πρὸς ἀνακαινισμῶν μὲν καὶ ἀνάγκαις τῆς ἡμετέρας μονῆς, μνημόσυνον δὲ αἰώνιον τῆς θεοδοξίας σου βασιλείας σου καὶ τῶν γονέων αὐτῆς. Ἀμείψαι τοίνυν Κύριος ὁ θεὸς τὸν μισθὸν τῇ θεομεγαλύντῃ βασιλείᾳ σου ἐν τε τῇ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῇ μέλλοντι. Ἐγεν. Τῷ παρελθόντι μὲν χρόνῳ . . . »

Ε'.

§ 9. Ὑπολείπεται μοι ἄλλας λέξεις ἔνα εἶσω περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ, ὅστις ὑπογράφει τὰ ἄνω ἔγγραφα, λέγων δὲ ἄλλως, εἰτε πολλάς καὶ ἐγὼ δὲν γνωρίζω, οὐδ' ἔχω καιρὸν ἔνα ζήτησιν εἶρω πλείονας καὶ μάθω. Παρὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ λογίων, οἷς ἠτύχησεν ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἔνα κρατὴ παρ' αὐτῷ καὶ περιθάλπη πρέπει ἔνα ἀναμένη τις νεωτέρας δημοσιεύσεις πρὸς ταῖς ἤδη γενομέναις ἀδρατὲς μελέταις τοῦ Γ. Μαζαράκη, τοῦ παναρίστου Χριστόμου Παπαδοπούλου, νῦν καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Παπαμιχαήλ, τοῦ Πασχάλη, τοῦ Καλλιμάχου καὶ ἄτιμων ἄλλων ἐν τῶν νεωτέρων.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας, ἣ πολλὰς καὶ γενναίας συμφοράς ἐν τῇ καθόλου ἱστορίᾳ τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπομείνασα καὶ μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν ἐν συντριβῇ καὶ αἰῶνι ἀφανείᾳ τιτὲ διατελέσασα κατὰ περίεργον θεῶν συγκυρίαν ἔσχε κατὰ τοὺς Κάτω Χρόνους κυβερνήτας διαπρεπεῖς οὐχὶ κοινούς, πολλῶν τῶν ἐν ταῖς ἄλλοις τῆς Ὀρθοδοξίας θρόνους κάρρονας, σφοδρῶς. Καὶ οἱ πατριάρχαι τοῦ θρόνου τοῦ ἁγίου Μάρκου κατὰ διαδοχὴν οὐ μόνον ἦσαν καλοὶ

καὶ πεπαιδευμένοι ἀλλὰ καὶ μακροβίτοι, τούτων δὲ πάντων μακροβιότατος (24) Ἰωακείμ ὁ πᾶν, ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, περὶ οὗ ὁ λόγος.

Διὰ τοῦ Ἰωακείμ ἐπεζητήθη ὑπὲρ τῶν τῆς παπικῆς Ἐκκλησίας ἡγάμων καὶ δὴ τοῦ Ἐπισκόπου Κρήτης ἢ συμμετοχῇ τῶν πατριαρχίων τῆς Ἀνατολῆς δι' ἀντιπροσώπων εἰς σύνοδον πρὸς ἐξέτασιν, ἣν ἀτελεύτητον ἐξέτασιν, τῶν μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν διαφορῶν ἰσῶδος ἐν Τριδέντῳ) καὶ ἐπαναφορὰν τοῦ Ὄρου τῆς Φλωρεντινῆς συνόδου (1438—39). Ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἡ διπλωματικῶς περιουσιότης ἰδιόγραφος ἀπάντησις τοῦ σεμνοῦ πατριάρχου πρὸς τὸν λατινοῦστον ἐπίσκοπον τῆς μεγαλονήσου, τελοῦσης ὡς γνωστόν, ὑπὸ τὴν νετικὴν δεσποταίαν, μὴ ἐπιτρέπουσαν τοῖς ὀρθοδόξοις ἐπίσκοποις γηθίου ὀρθοδόξου πνευματικοῦ ποιμένος. Τὸ ἔγγραφον ἔσεν τοῦ πατριάρχου μετὰ σφοδρῶν προλεγμένων ἐξέδωκεν ἐν φωτιστικῇ ὁ μακαρίτης Ἰεραμεὺς τῷ 1907 εἰς βιβλίον, οὐπερ ὁ τίτλος «Διάφορα ἐλληνικὰ γράμματα» ἐν Πετρούπολει.

Οὗτος διεδέξατο Γρηγόριον τὸν σ' τῷ 1486, ἐπατριάρχησεν ἔτη 8, ἐξῆσεν ἔτη 116, ἦτοι ἀπεβίωσε τῷ 1566. Ἐκ γονέων εὐγενῶν καὶ ὁσίων ἐφημιέζατο ἐπὶ ἀγιότητι, ἐπὶ σωφροσύνῃ, ἐπὶ παιδείᾳ.

Ἐπ' αὐτοῦ οἱ Τούρκοι ἐγένοντο (1516) κύριοι τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀραβιῶν δὲ κυριεύοντων κατὰ τὸ ἀφξέ ἐγένετο τὸ μέγα τερὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως Θαῦμα, ὡς ἐξεδόθη ἤδη ἐνετίχαι τύποις ὁ πρῶτον κατὰ τὸ 1757 (25) ἐκανονίσθη δὲ διὰ τοπικῆς Συνόδου ἐν Καῖρῳ ἀθροισθείσης τὸ 1557 ἢ τοῦ Σινᾶ οχέσις πρὸς τὸ πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων (26).

§ 10. Ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Περφ. Οδοπένοκη, ἐνῆ προλογίζει ὁ Λοπάρεφ (27) μετὰ τὸ τέλος τῆς Διηγῆσεως τοῦ θαύματος περὶ τοῦ Ἰωακείμ φέρονται τὰ ἐπόμενα διασαφηνίζοντα τὰ κατ' αὐτόν.

«Ὁ δὲ πατριάρχης ποιμένας καὶ αὐτὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ποι-

24) Σιλβαστρος (1565—84) Μελέτιος ὁ Πηγᾶς (1585—1602) Κύριλλος ὁ Δούναρις (—1620) Γεράσιμος ὁ Α'. ὁ Σπαρδαλιώτης (1620—1630), ἔσεν Κρήτιος διαπρεπεῖς.

25) Κεραμεὺς, Ἱερουσαλ. Βιβλ. Β', 482 (χειρόγρ. 307 καὶ 380).

26) Κεραμεὺς, Ἀνάλεκτα 1. Βιβλ. 265, πρὸς 371—73.

27) Πετρούπολις, 1898 σ. 9, 13. 15.

» μινιον χρόνους εβδομήκοντα ἑκτῶ, καθὼς εὕρεται γεγραμμένον
 » εἰς τὸν παλαιὸν κώδικα τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας πρὸς Κόρινθον
 » ἐξεδέχθη. Καὶ ἦσαν μὲν, ἔσαν ἔγινε πατριάρχης, ἀπὸ Ἀδάμ γρ'
 » νοὶ ἑπτὰ χιλιάδες καὶ δεκαεφτάς (7018), ἀπὸ δὲ Χριστοῦ χιλιοὶ τε
 » τρακόσιοι ὀγδοήκοντα ἕξ (1486). Ἐχειροτονήθη δὲ εἰς τὴν Δαμα-
 » σκὸν ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείας Λύγουστον ἕκτη ἕξῃσε δὲ χρόνους
 » ἑλους ἑκατὸν δέκα ἕξ (116) καὶ μετὰ τὴν θάνατον αὐτοῦ ἔγειν
 » διάδοχος ὁ κὴρ Σιλβέστρος (28) ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς ἀξιότατος καὶ
 » σφώτατος. — »

Ὁ **Βόγηνος** ἐπίσκοπος Σινά συνοπογράφει μετὰ τοῦ πατριάρχου τὸ ἔγγραφον τῆς Πράξεως τῆς τοπικῆς Συνόδου τῆς διὰ τὸ κενόβιον τῶν Σιναιτῶν ἀθροισθείσης, ἧς ἀνωτέρω ἐμνήσθη.

ΣΤ'.

§ 11 Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 412 ἐκ μεμβράνης κώδικι τῆς Ὀιοβονακῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ (29) γεγραμμένῳ κατὰ τὴν 1Α', ἐκτακτατηρίδα, μεγάλου σχήματος, ἀνήκοντι δι' ἄλλατε τῆ πατριαρχείῃ Ἀλεξανδρείας ἀναγιγνώσκονται τὰ ἑξῆς:

† Πῆλα ἐγὼ Ἰωακείμ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας εἰς τὸ ἄγιον ἔρος τὸ σινεὺ χάριν προσκνήσεως καὶ ἡῶρα ἐσοῦσι τὸ βιβλίον προσηλομένῳ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πρόφητος πατριάρχου κὴρ Ἀθανασίου εἰς τὸν θρόνον τοῦ μακαρίου ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ἀλλότου ἀφορησμένου ὅτις τὸ στερῆσθ' αὐτὸν γράψαι καὶ ἐγὼ ἀφορισμῶ, εἴτις δὲν τὸ ἡμελεε τὸ στήλη εἰς τὸ πατριαρχεῖον τῆς Ἀλεξανδρείας.

Κάτωθι ἐν μονοκανδυλιᾷ ἡ υπογραφή

✠ Ἰωακείμ Ἀλεξανδρεῖας

28) Παρὶ οὗ καὶ ἐν *Times*, 191.

29) *Codices manus.* Graeci Oecumenici, Bibl. Vaticanae, Roma, 1893, σ. 251—52.

ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ;

Ἐ τὰς ἐκδόσεις τῶν ἀρχαίων κειμένων αὐστηρῶς ποιεῖ καὶ ἀπὸ πολλῶν ἀποφύσεων ἐξετάζοντας δυσκόλως ἴσως θὰ μείνωσιν ἐδχαριστημένοι ἀνακρίνοντες ἀπὸ κριτικῆς ἀπόψεως τὸν *εἰς τὴν Γένεσιν τοῦ Κυρίου λόγον*, τὸν δημοσιευθέντα ἐν τῷ προελθόντι τοῦ «*Νέου Ποιμένου*» τεύχει, ὅχι τοσοῦτον δι' ἄλλο τι, ὅσον διότι ἐδημοσιεύθη ὡς *πρόημα τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ*, ἄνευ καὶ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας, ὅτι ἐνδέχεται νὰ μὴ ἀνήκῃ εἰς ἐκεῖνον. Ὁ ἅγιος πρ. Λεοντοπόλεος κ. Σωφρόνιος, γνωστὸς καὶ ἕξ ἄλλων αὐτοῦ φιλοπονημάτων, φαίνεται ὅτι οὕτω πεπεισμένος περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ λόγου, ὥστε ἔκρινε περιττὸν νὰ εἴπῃ τι περὶ τοῦ ἐναντίου. Ἐκ λόγων ἔξωτερικῶν, ἀπὸ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ὑπαρχόντων χειρογράφων, ἐνδέχεται νὰ ἔξῃ πλήρως δίκαιον. Ἀλλ' ἀπὸ λόγων ἐσωτερικῶν προσαρροῖε εἰς μονοφυλὶ ἀνυπερβλήτους δυσκολίας ἢ ὑπόνοια, ὅτι ὁ ἐκδοθεὶς λόγος, ὡς *ἔχει*, δύναται νὰ εἶναι προϊόν τῆς διανοίας καὶ τοῦ καλάρου τοῦ περιδόξου ἐκεῖνον θεολόγου καὶ δογματικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔστω καὶ ἀπὸ ἀρξαιμένου ἤδη Μεσαίωνα. Λέγον ταῦτα ἔξαιρῶ πως τὸ τμήμα ἐκεῖνο τοῦ λόγου ἵνα περιλαμβάνεται μετὰ τῶν ῥήσεων *σήμερον γὰρ γεγένηται . . . καὶ κληρονόμους τῆς αὐτοῦ βασιλείας πεποιήμεν* (σελ. Ν. Ποιμ. 24—26). Τὸ τμήμα τοῦτο, ἐν συνόλω λαμβανόμενον δὲν εἶναι ἀπῆδον τοῦ Δαμασκηνοῦ. Μετὰ περιορισμῶν τινοῦ δύναται ἴσως νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὰς ἐξαιρέσεις καὶ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα «*εἰπὲ οὖν τὸν λόγον . . . μέχρι τῆς οἰκουμένης ἐθῆσπισαν*» (σελ. 30), καὶ ἐκ τῶν σελίδων 34 καὶ 35 σειραὶ τινες «οἱ δὲ ἄδοκτορῶν ποιούμενοι . . . ἀνελεῖν τοῦτο βουλόμενοι . . . Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες . . . ἐν ἱερῶσιν περὶ τῶν μάγων». Ἀλλὰ τὰ λοιπὰ; Τὸ προεῖμῶν αὐτῶ, τὸ μέχρι παιδαγωγῶδες ἐξεζητημένον, δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς ἐκεῖνον; Ἀσφαλὸν μὲν, ἀλλὰ δεδῶσθαι δεῖ καὶ. Ἀλλ' αἱ ἱστορικαὶ ἢ μᾶλλον αἱ *historiettes*, τὰ περίεργα διηγημάτια, τὰ συνοδεύοντα τὴν διήθησιν συμπλήρωσιν ἢ διασάφισιν τῶν ὀλέγων καὶ σημνῶν ἀρηγήσεων τῶν γνησίων ἡμῶν Εὐαγγελίων, καὶ αἱ ἐτι περιεργότεραι παρεκβίσεις, αἱ συμφοροῦσαι τὰ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας μετὰ παντοίων

ἀνεκδότων ἢ πλασμάτων τῆς ποιήσεως καὶ παντοδαπῆς ἱστορίας τῶν θύραθεν, Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων, τὰ τοιαῦτα ἀρετύματα, τὰ ἀπόξοντα εἰμῆ τινος ἄλλου, ἀλλὰ τῆς ἀποκαίρου φιλολογίας τῶν Ἐδωγγέλιων, ἐκ τῶν ἀπερωμένων εἰς τὰ τῆς γενέσεως καὶ τῆς παιδικῆς ηλικίας τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Θεοτόκου, τὰ τοιαῦτα λέγει, ἀντιθέματα εἶναι δύνατον νὰ ὑποτεθῆ ὅτι εἶναι παρασκευάσματα τοῦ πολλοῦ ἐκείνου Διαμασκητοῦ; Καὶ ἐτι πρὸς ἡ ἐπι λέξει σχεδὸν ἀντιγραφή τοῦ ἑτέρου τῶν δύο παραρημάτων τοῦ βιβλίου τῶν Κριτῶν (κεφ. 19, 1x. 68), καὶ ἡ χρησιμοποιήσις τῆς ὅλης ἀφηγήσεως πρὸς δῆθεν ἐξήγησιν τῆς ἀπὸ τοῦ Ἱερουμίου εἰλημμένης ὁμήσεως «*Παζήλ κλάιονται τὰ τένα αὐτῆς; κτλ.* οὗτοι βαρύνει τὴν πλάστιγγα τῶν ἀμυβηολῶν, ὥστε ἡ γενικότης τοῦ ὅλου λόγου (τῶν προσημασθέντων μερῶν ἵσως ἐξαιρουμένων) δύναται νὰ ὑποστηρηθῆ μίλις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι πρόκειται καθ' ἡ γενικισματὸς τινὸς τῆς νεότητος τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός.

Ἄλλ' ὡς γνωστόν, καὶ τὰ νοθευόμενα δὲν εἶναι ἄμοιρα κρίσεως ἀξίας, τὸ δὲ προκείμενον θὰ ἐξῆ τὴν ἰδίαν ἀξίαν, ἐὰν χωρητικῶς ὡς ἀφορμὴ εἶτε αὐτῷ τῷ Πανερωτάτῳ ἐκδότῃ εἶτε ἄλλῳ τινὶ διαδέχοντι τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἀναζήτησιν μὲν τοῦ πιθανοῦ χρόνου καὶ τόπου ἢ καὶ τοῦ τρόπου τῆς συναρμογῆς αὐτῶν, πρὸς ἰσχυρισμὸν δὲ ἐπιδείξιν τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν προήλθον τὰ περίεργα διηγημῆματα αὐτοῦ.

Ἀναντιρρήτως ἐπιλοπόνησε πολὺ ὁ Πανερωτάτος ἐκδότης περὶ τὴν ἄλλην Κριτικήν, τὴν ἀπορῶσαν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν ἀνεγνωσῶν τοῦ κειμένου καθ' ἃ διέθετε χειρόγραφα τρία. Ἄλλ' ἡ Σύνταξις, ἀπορῶσα ἐνταῦθα εἰς τὸ ἄλλα, τὸ καὶ κέραιον ζήτημα, δὲν δύναται νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν ἀνέκρισιν τῶν καθ' ἕκαστον.

Ἡ ἹΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΜΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

ΕΝ ΧΑΛΚῃ

(Σύνταξις ἐκ τοῦ προηγουμένου κτύχους)

γέλλει πρὸς ἕτερον συναγωνιστὴν τὸν ἐπίσκοπον Ἀντόνιον (51) «*Γινώσκεις δὲ σε βουλόμεθα ὅτι εἰς τῶν λαμπτήρων ἀπέστη πρὸς Κύριον, οὗτος δὲ ὁ ἀγιώτατος Μητροπολίτης Συνάδων ἐπεὶ πρότερον οἱ κλεινοὶ ἀδελφοὶ καὶ πτερές Ἀθανάσιος ὁ Παυλοπετρίου καὶ Ἰωάννης ὁ τῆς Χαλκίτου Καθηγητής*». Ἀλλὰ πότε ἄραγε συνέβη ὁ θάνατος αὐτῶν; τοῦ μὲν Ἀθανασίου μετὰ τὸ ἔτος 817 καὶ δὴ τὸ 826, 22 Φεβρ. (καθότι τὸ ἔτος τοῦτο συνεπογράφει μετὰ τοῦ Θεοδώρου τὴν εἰς τὸν Πάπαν Πασχάλην ἐπιστολήν, τοῦ δὲ Ἰωάννου ἡ κατὰ τὸ ἔτος 826 ἢ καὶ ὀλίγον πρότερον (52). Εἰς τὸν Ἰωάννην τοῦτον ὁ ἱερὸς Θεόδωρος ἔγραψε καὶ ἄλλας ἐπιστολάς ἀποκειμένας εἰς τὴν Κοῦσταντινὴν Βιβλιοθήκην (53), α' ἢς ἡ ἀρχὴ «*ἐβουλόμην διακόνῳ χρήσασθαι τοῦ παρόντος γραμματείου*». Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη κατὰ τὴν τρίτην ἔξορίαν τοῦ Θεοδώρου· β) ἢς ἡ ἀρχὴ «*Καὶ πάλιν ἐπιστέλλω τῇ ἀγιοσύνῃ σου καὶ ἐπιστέλλω*», γ) ἢς ἡ ἀρχὴ «*Δύο ἐπιστολῶν τῆς ἀγιοσύνης σου*», δ) ἢς ἡ ἀρχὴ «*Παρὰ τὸ ἀρθῆναι τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν τὸν Θεοφιλέστατον*»· ε) ἢς ἡ ἀρχὴ «*Αὐτὸς εἰ οὐκ ἐπιστέλλω οἷδ' ὅτι οὐκ ἀνεύει ἄλλ' ἀπορία τόπου*»· στ', ἑτέρω, ἢς ἡ ἀρχὴ «*Ἰδέως ἐδεξάμην τὴν ἀγίαν ἐπιστολήν*».

(51) Ὁ Ἀντόνιος οὗτος ἦν ἐπίσκοπος Αἰθραζίου καὶ εἶτα Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὡς τοιοῦτος ἀποβιώσας τῇ 24 Νοεμ. 848 (Echo d'Orient ἔτος 1900 σελ. 217).

(52) Echo d'Orient ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 355.

(53) Constantiniana Palais MDCXV, σελ. 314, 317, 318, 320.

Εὐτυχῶς γινώσκουμεν καὶ τὸν διάδοχον τοῦ Ἰωάννου αὐτὸς δὲ εἶνε:

3) Κλήμης δ' α', ὁ ἐκλαβέσταιος Καθηγούμενος, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν Θεοδοσίαν, καὶ ὅσας συνῴη τῇ ἀδελφότητι ἐξεῴσθη τῆς πάλαιδικαίας Μονῆς συνελθῆ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως τῆς Αὐτοκρατείας.

4) Λέων ὁ ἡγούμενος πιθανῶς ἐπὶ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἰωάννου τοῦ Ταυμασῆ. Τὴν σφραγίδα τοῦ ἡγουμένου ταύτου, φέρουσαν τὴν προτομὴν τοῦ Χριστοῦ μετὰ πρωτοστεφάνου σκιαζέοντος καὶ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς [-(-ΚΕΒΟΙΗ)ΘΕΙ [ΤΩ ΔΟΥΛΩ] [-(-ΛΩΩ] ΝΤΗ [ΗΓ]ΟΥΜ[Ι]ΕΝΩ] ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓ[Ι]ΑΣ ΤΡΙΑΔ[ΟΣ] ἐξέδοκεν ὁ πάλαι Βυζαντινολόγος Γουσταῖος Σλοῦπερτς ἐν τῷ Σιγίλλογραφικῷ αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν Λέοντα μέχρι τοῦ 1510 ἀγνοοῦμεν τὰ ὀνόματα τῶν ἐκλαβῶν μοναχῶν ὅσοι προσέστησαν τῆς μονῆς ἡμῶν.

5) Ὁ Ἱερομόναχος Μητροφάνης ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἄλυσιν ἡγούμενος καὶ ἀνακαινιστὴς τῆς Μονῆς καὶ ἰδρυτὴς τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1540—1545 τὸ πρῶτον, καὶ ἔπειτα ὡς μητροπολίτης Καισαρείας ἐπὶ ὀλόκληρον δεκαπενταετίαν ἀπὸ τοῦ 1561—μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 1565, ὅπότε, καθαρθεύοντος τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, ἀναφῶθη ἐπὶ τοῦ Οὐλομηρικῶν Θρόνου.

6) Ὁ Ἰωσήφ ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Γεβιουλ τοῦ Α' 1609—1616 ἀναφερόμενος ἐν τῷ γνωστῷ Σιγίλλῳ τοῦ Πατριάρχου ταύτου πρὸς τῶν ὁρίων τῶν Μονῶν Παναγίας καὶ Ἁγίας Τριῆδος.

7) Μάξιμος μνημονούμενος ἐν τῷ 67 χειρογράφῳ τῆς Μονῆς.

8) Διονύσιος δ' Α' κατὰ τὸ ἔτος 1691 ὁ ἀποσταλέας τὴν γνωστὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Κνιζῆν τῆς Κραταῦς Μοσχολίας καὶ ἐκ τῆς ὁποίας μανθάνομεν τὸ πρῶτον, ὅτι ἡ Μονὴ ἡμῶν κατὰ τὸν Μεσσαῶνα διετέλει «Σπουδίον σοφίας καὶ μαθημάτων, πρὸς μόνον τῶν μοναζόντων, ἀλλὰ καὶ βασιλέων καὶ ἀρχόντων».

9) Κλήμης δ' Β', τῷ 1714 ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεντροποιήθη ὁ ἀρχαιότερος ἐπιτάφιος τῆς Μονῆς, τὸν ὁποῖον εἰς ἀποσύνθεσιν ἐπέλεγονται ἀνεκαίνισεν κατὰ τὴν α'. αὐτοῦ Πατριάρχου ὁ φιλόκαλος καὶ φιλόμαχος Πατριάρχης, ὁ ἀείμνηστος Ἰωακὴμ ὁ Γ', ἀποσταλέας εἰς Πάρισον.

10) Ἀρσένιος ὁ εὐεργετικώτατος ἡγούμενος κατὰ τὸ ἔτος 1732 ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ 100 χειρογράφου τῆς Μονῆς ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγινώσκεται ἡ ἐξῆς σημείωσις «ἔπειτα ἀγλβ ἡγουμενεύοντος τοῦ εὐεργετικωτάτου Κυρίου Ἀρσενίου ἐνταῦθα φρίκτω (οὐτίτω) Γρηγόριος Ἱερομόναχος ὁ εὐτελής καὶ ἀμαρτωλὸς θύτης ἐκ τῆς ἐπταπόλου θήβας ἔλκων τὸ γένος».

11) Διονύσιος δ' Β', τῷ 1770 τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα εἶδον ἐν τῷ 97ῳ χειρογράφῳ τῆς Μονῆς, ὑπερῆσταχίθη τῇ συνδρομῇ καὶ παρακλίσει αὐτοῦ.

12) Ἰάκωβος δ' Α', ἀναφερόμενος ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ.

13) Ὁ Ἰωσήφ, μναίαν τοῦ ὁποίου εὐρίσκει, ἐν τῷ 58ῳ χειρογράφῳ, ἐν ᾧ λέγεται μὲν πνευματικῶς τῆς Μονῆς, ἀλλ' ἡ ὀνομασία αὐτῆ ὡς ἐξηκριβώσα καὶ ἐξ ἄλλων χειρογράφων προσιδιάζει εἰς μόνους τοὺς Ἱγουμένους.

14) Ὁ ἀοίδιμος Σαμουὴλ ὁ Κοφός, ὁ ἐκ Χάλκης ἀπὸ τοῦ 1775, ὁ ζηλωτὴς καὶ ἐνθεος ἀνακαινιστὴς τῆς Μονῆς, ὁ τοσοῦτον εὐεργετικῶς ὑπερῆ αὐτῆς ἐργασθεὶς ἀλλ' ὡς δεικνύται ἐκ τῶν σημειώσεων τοῦ πατριάρχου Γεωργίου Α' καὶ ἐκ τινος Κώδικος τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐνθα ὀνομαζέται προηγούμενος, πρὸς τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐξεῴσθη τῆς Μονῆς ὑπερῆς τοσοῦτον ἐργασθεὶς καὶ τότε πλήρως δδόνης ἀποχωρήσας τῆς Μονῆς τὸν ἀνεγώρη εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ἁγιοταριτῶν, ὅλην δὲ τὴν περιουσίαν του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἐν Χάλκῃ Μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὡς δεικνύται ἐκ τινος σημειώσεως ἑτέρου Κώδικος τῆς Μονῆς, τῆς ἐξῆς: «Τὸ ἔτος 1814 ἐκπελάθησαν τὰ ἀπὸ ὁμολογιῶν τοῦ μωσαϊκοῦ Σαμουὴλ τοῦ Ἁγιοταριτοῦ γενομένου, γοῖσια 1048.

15) Ἄνθιμος, κατὰ τὸ 1814 ἐκ τοῦ αὐτοῦ Κώδικος γνωρίζομενος.

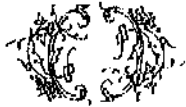
16) Ὁ Λαρισσιανὸς κατὰ τὸ 1825 ἦν ἡγούμενος, ἀγνωστὸς ὅμως πότε ἀνέλαβε τὴν ἡγουμενίαν· οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρσεντοῦλη ἀνέλαβε μέρος τοῦ γένους ἐκ γοῖσιον 1372 (54). Ἄρι γε

(54) Βλέπε Κεφ. σι'. μελέτης §. 2. σημείωσιν 45.

αὐτὸς εἶνε ὁ ἐκ Πελοποννήσου Ἰγούμενος ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ δ' τοῦ ἐπὶ ἐκτετατὰ συνασπίσαντος κατὰ τὸ 1820 κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Ν. Δραγούμη;

17) ὁ Ἀθανάσιος κατὰ τὸ 1826 καθὼς δεικνύεται ἐκ τοῦ ΥΨΗ Κώδικος, ἐνθα ἀναγινώσκωμεν τὰ ἑξῆς. «Τῷ Ἀθανασίῳ Καθηγουμένῳ τῆς Ἀγίας Τριᾶδος δι' ἑσὶ ἐχει λαμβάνειν ἀπὸ τῆς περιουσίας Βοδενῶν κατὰ κοινὴν ἀπόφασιν».

Καὶ 18) ὁ ἔξ Ἄνδρου Ἰάκωβος ὁ Β' κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1826 διορισθεὶς καὶ διατελέσας τοιοῦτος ἐπὶ τριετίαν. Ὅτε δὲ ὁ Στέφανος Βογορίδης ἐνοικίασε τὴν Μονὴν διὰ μίαν πενταετίαν μέχρι τοῦ 1834 πιθανῶς παρέλαβεν ὡς ἐπιστάτην τῆς Μονῆς καὶ πάλιν τὸν Ἰάκωβον, ὡς δεικνύεται ἐκ τινος δίσκου ἀργυροῦ τῆς Μονῆς φέροντος τὴν σημείωσιν «Τούτος ὁ δίσκος ἀνεκαταστάθη ἐπὶ Ἰακώβου τοῦ Ἀνδριώτου 1831». Ἐκ τῆς Μονῆς ὁ Ἰάκωβος κατήβηεν εἰς τὸ χωρίον τῆς ἐνοριακῆς τοῦ ὁποῦτος Ἐκκλησίας διατεθῆναι προσητάμενος καὶ ὡς τοιοῦτος ἐπέζησε μέχρι τοῦ 1875, ἑκατοντοῦτης πλὴν, καταλιπὼν γῆμην εὐσεβοῦς καὶ ὀνότου κληρικοῦ.

Ἡ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Ἐ Μ. ΠΡΩΤΟΥΓΚΕΛΛΟΥ ΔΘΗΝΑΓΟΡΟΥ

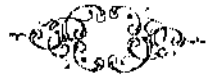
Κωνσταντινούπολις, 1921

Ὁ καὶ ἔξ ἄλλων δημοσιευμάτων γνωστὸς λόγιος κληρικός, ὁ τὰς ἄρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ εἰς ἱστορικὰς μελέτας ἀριεθὼν, παρέχει ἡμῖν ἐν τῷ τῷ τούτῳ τὴν ἐν τῷ «Ν. Ποιμένι» δημοσιευθεῖσαν περὶ τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Ἀγ. Τριᾶδος μελέτην αὐτοῦ, ἀριτερομένην τὴν ἐν αὐτῷ πατριάρχῳ Ἰωακείμ τῷ Γ' καὶ πωλομένην πρὸς ὄφελος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἡ μελέτη αὕτη διαιρεῖται εἰς ἑννέα μέρη ἢ κάλλιον κεφάλαια, ὧν τὰ δύο πρῶτα περιέχουσι τὴν πρὸ τῆς ἀλώσεως ἱστορίαν τῆς μονῆς. Πολύτιμον εἶναι τὸ ἐν χειρογράφῳ τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς ὑπ' αὐτοῦ εὑρεθὲν σημείωμα, ἔξ ὃυ παρίσταται τὴν εἶδησιν, ὅτι ἡ μονὴ ὑφίστατο ἤδη μέσα τοῦ 11ου αἰῶνος. Τοῦτο πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀναμφισβήτητον. Ἀνερχόμενος εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν εὐρίσκει ἐν Χάλκῃ κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα τὴν μονὴν τῶν **Δεσποτιῶν**, ἥτις ὡς μονὴ **Χαλκίτου** ἀπαντᾷ κατὰ τὸν 9ον αἰῶνα, περὶ ἧς εἰδήσεις ἔχομεν ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος τούτου. Ὁ συγγραφεὺς φρονεῖ, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν Χάλκῃ ὑπῆρχε μία κυρίως μονὴ (σελ. 16), καὶ ταύτην ταυτίζει πρὸς τὴν ἐκ τῶν μέσων τοῦ 11ου αἰῶνος γνωστὴν μονὴν τῆς Ἀγ. Τριᾶδος. Τὴν ταύτησιν ταύτην ὁ ἴδιος θεωρεῖ ὡς πιθανὴν εὐκατασίαν (σελ. 26). Ἀσκητοῦ γενομένου τούτου, ἰδρυτῆς τῆς μονῆς τῆς Ἀγ. Τριᾶδος ὑπῆρξεν Ἰωάννης τις ἐκ τοῦ τέλους τοῦ 8ου ἢ ἀρχῶν τοῦ 9ου αἰῶνος. Στηριζόμενος εἰς μαρτυρίαν Νικήτα τοῦ Παφλαγόνα, καθ' ἣν ἡ τῷ 860 ἐπιδρομὴ τῶν Ρώσων ὑπῆρξεν ὀλεθρία εἰς τὰς προγκυπτοννήσους καὶ τὰς μονὰς, ἰσχυρίζομενος ἀφ' ἑτέρου, ὅτι ὁ πατριάρχης Φώτιος ἐμερίμησε περὶ ἐπανορθώσεως τῶν ζημιῶν τούτων, ἀποδέχεται αὐτὸν ἀνακαινιστὴν τῆς μονῆς. Οὕτω ζητεῖ

νά στηρίζῃ τὴν παρὰ τὸν ἄλλον, θέλουσαν τὸν φῶτιον ἰδρυτὴν τῆς μονῆς τῆς Ἀγ. Τριάδος.

Ἀπὸ τοῦ τρίτου κεφαλαίου ἀρχεῖται ἡ μετὰ τὴν ἄλυσιν ἱστορία τῆς μονῆς. Ἐν ἀρχῇ τῆς περιόδου ταύτης ἀπαντῶμεν αὐτὴν ἐρείπων. Ὁ ἱερομόναχος καὶ εἰτα Ὁλοφυ. Πατριάρχης Μητροπόλεως καθίσταται κατὰ τὸν ἴσον αἰῶνα ὁ δεύτερος ἀνακαινιστὴς τῆς μονῆς, μετρητοῦς καὶ περὶ τῶν ἀναγκασιούτων αὐτῇ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων. Ἐκ τινος σημειώματος τῶν σοφομένων ἐκ τῶν βιβλίων τούτων φέροντος τὸ ἔτος 1540, ὁ συγγραφεὺς πορίζεται τὸ ἔτος περίπου τῆς δευτέρας ταύτης ἀνακαινίσεως. Ἀποδεικνύει πρὸς τοῦτους ὅτι αἱ εἰκόνες τῆς μονῆς δὲν ἦσαν δῶρον τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ (13ου αἰῶνος), ἀλλ' Ἰωάννου τοῦ Β', συγχρόνου τοῦ Μητροπολίτου. Ὁ Μητροπολίτης εἶναι πρὸς τοῦτους ὁ ἰδρυτὴς τῆς βιβλιοθήκης τῆς μονῆς ἀντίγραφον δὲ τοῦ καταλόγου αὐτῆς σοῖζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ὑψίγγης. Ὁ συγγραφεὺς συγκρίνας αὐτὸν πρὸς τὰ νῦν σοφόμενα χειρόγραφα ἐξάγει τὰ σχετικὰ συμπεράσματα, τὸ δὲ σπουδαιότερον ἐξήγησεν ἐν ἄλλῃς βιβλιοθήκαις τὰ ἐλλείποντα ἐξ αὐτῶν τοιαῦτα εἶπεν ἀλλοχοῦ 16 τὸν ἀριθμὸν. — Τὸ τρίτον τούτο τῆς ἱστορίας τῆς μονῆς εἶναι πλουσιώτερον εἰς εἰδήσεις καὶ ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐποίησεν κόπον, ὅπως συλλέξῃ πᾶς προσωπὸς αὐτῶν εἰδήσεις καταφυγῶν εἰς ξένους περιηγητὰς καὶ επισκόπους, εἰς ἑλληνικὰ συγγράμματα, εἰς χειρόγραφα, μὴ παραλείψας νὰ παραθέσῃ τὰ ἀφορῶντα τὴν μονὴν πατριαρχικὰ γράμματα καὶ νὰ καταρτίσῃ καταλόγον τῶν ἡγουμένων αὐτῆς. Ἐξ αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ πορισθῇ τεσσάρων τὰ ὀνόματα πρὸ τῆς ἄλυσεως καὶ δεκατεσσάρων μετὰ τὴν ἄλυσιν. Ὁ ἴδιος παρατηρεῖ, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως πληροφοριῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς μονῆς οὐκ ὀλίγα χάσματα (σελ. 133), ἐν τοῖσι τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν στερεῖται ἀξίας. Πρῶτος αὐτὸς ἐξήγησεν, ἀνεῖρε καὶ συνεκένρωσε τὸ διαθέσιμον ὀλικὸν καὶ καθόρισεν ἀνακριβῶς τὰ σημαντικότερα σημεῖα τῆς ἱστορίας αὐτῆς. —

B. K. S.

ΜΙΚΡΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Ἐπὶ τὴν σεβαστὴν χορείαν μεγαλονόμων φιλοσόφων καὶ παρὰ τὴν μακρὰν ἄλυσιν ὧν ἔχουσι καὶ προσάγουσιν ἐκάστοτε ἐπιχειρημάτων πρὸς ἐπιζῶσιν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας παντὸς ἐνδιαφέροντος περὶ τῶν ὑπὲρ αἰσθησίν, πρὸς ἀποτροπὴν μὲν τῆς προσοχῆς ἀπὸ τούτων, ἀπολείπει δὲ τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῶν ἐπιστημῶν ἢ τῆς Μεταφυσικῆς ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας, παρὰ τὰς ἀποκείρας ταύτας μένει κατ' οὐσίαν ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς τοῦτο δεῖται ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς, ὃν διὰ **φιλόσοφον**, καὶ **μεταφυσικόν**, ἐννοεῖται ἐν τῇ εὐρυτέρῃ τῶν ὀνομάτων τούτων ἐκδοχῇ, ἐκεῖνο μὲν ὡς φῶσει φιλομαθῆς, ὡς φῶσει τοῦ εἰδέσθαι ὀρεγόμενος, τοῦτο δὲ ὡς μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν γνῶσιν τῶν συνήθων καὶ προχείρων, ἀλλ' ἐν πρώτῃ τινὶ ἀνέσει ἀπὸ τῶν ἐπιγνοσῶν τοῦ βίου ἀναγκῶν, οἷονεὶ ὀρμημύτως ὑπεριπτάμενος τῶν κοινῶν καὶ αὐτομάτως ἀναφερόμενος εἰς τὰ ἔχοντα ἀσυνήθη καὶ ὑπερφυσικὸν χαρακτῆρα, ὡς σοφίαν ζητῶν, ὡς ἀναζητῶν τὰ ἄγνωστα καὶ ἀρεσκόμενος εἰς τὰ μυστηριώδη, εἰς τὴν εὐρεσιν τῆς κλειδῆς τοῦ ὄλου ἀνίγματος τοῦ βίου καὶ τῆς ὑπάρξεως.

Ἐν τινὶ τῶν προλαβόντων τευχῶν (6.—!) τοῦ παρελθόντος ἔτους ὀδημοσίευσεν ἡ Σύνταξις τοῦ «Ν. Ποιμένος» ἑκτατὰ τινὰ ὄνειρα, ὡς τὰ πολλὰ ἐξ ἴδίας πείρας, ὄχι πρὸς ἐξήγησιν τοῦ δυσεξηγήτου τούτου φαινομένου τῶν μαντικῶν ὀνείρων, ἀλλ' ἀφορῶσα εἰς τοῦτο, ὅτι ἢ τε πραγματικότης αὐτῶν καὶ ἢ ἀσφάλεια, ἢ καὶ μέχρι σήμερον εἰς ἀδιαρέσκως χλευαζομένη καὶ ἀγερώχως ἀπορριπτομένη ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν πνευμάτων, τῶν οὕτως ἢ ἄλλως ἀντιποιοιμένων πεφροτισμένη διανίεως καὶ ἀνεξαρτήτου ἀντικλήψεως, ἀποτελεῖ γεγονὸς ἐκ τῶν ἀναντιρρήτων τῆς ἱστορίας, τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἱερᾶς, καὶ ὅτι αἱ ἐξ ἄλλων ἀντικλήψεων πηγάζουσαι ἀντιρρήσεις κατὰ τοῦ ἀξιολύτου τῶν σχετικῶν ἀρηγήσεων τῶν Θεῶν Γραμῶν, εἶναι ἀδύναστοι καὶ σοβαρᾶς προσοχῆς ἀνάξιοι. Καὶ ὑπὸ τοιαύτης σκέψεως ὑπαγορευομένη ἐγένετο ἢ

*) Τῆς Σύνταξεως.

σαι καὶ ἂν εὐρίσκονται καὶ γινώσκονται ὅτι αὐτῶν διασπῆραται, ut
 reu plus tôt, ut reu plus tard. Ἄλλ' ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς προ-
 παιθείας, ἐπὶ τῶν ἀνείρων τῶν προφανῶς μινωτικῶν καὶ προεξαγγε-
 κῶν τῶν ἐν προσεχῇ καὶ ἀποτέρῳ μέλλοντι ἐσομένων; Τὸ μῆσω γε-
 νόμενον, καὶ ὡς τοιοῦτον μῆσω ὑπάρχον, πῶς δύναται νὰ ἔχη
 μὲν δύναμιν τινα ἐνεργείας, ἐνεργουῶν δὲ ὡς ποιεῖται νὰ διαθέσῃ τὸν
 δέκτην οὗτος, ὥστε νὰ λάβῃ οὗτος ἐκ τῶν προτέρων αἰσθησῆναι τινα καὶ
 γνῶσιν πραγμάτων μῆσω γενομένων; Ἐπὶ δὲ τῶν ἀνείρων τῆς μετα-
 παιθείας ἢ ἐπιπαιθείας, ἐπὶ τῶν γενομένων μὲν ἴδιῃ γνωσκομένων δὲ
 μετὰ καιρὸν μᾶλλον ἢ ἴσταν μικρόν; Τὸ γεγεννημένον καὶ εἰς τὸ παρελ-
 θὼν ἀνήκον διατελεῖ ἔχον καὶ ἔξωκοῦν ἢν εἶχε δύναμιν καὶ ἐνέργειαν
 κατὰ τὸ γίνεσθαι; Ἡ δὲ καταφυγὴ εἰς τὴν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τῶν
 λευκάνων ἢ κρομάτων τῶν προαποθιμνόντων πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἀνα-
 δρομικῆς καὶ ἀπαθιβατικῆς γνώσεως τῶν ἄλλως ἀγνωστοῦ καὶ ἀδια-
 γνώστου, ἢ τοιαύτη ἐξήγησις δὲν χρήζει ἄλλας ἐξηγήσεις; δὲν ἐνέχει
 πλείονας δυσκολίας ἐκείνου, πρὸς ἐξήγησιν τοῦ οὐαίου προσάγειας;
 Τοιαύτας βεβαίως ἀπορίας δὲν διεγείρει ἢ κατ' ὁμοιότητα τοῦ Μαρ-
 κωνίου τηλεγραφικῆ ἀσπῆματος ἐξήγησις τοῦ φαινομένου τῆς ἐξ ἀνω-
 στασίας συναισθήσεως, συμπαθείας καὶ γνώσεως τῶν συγγενῶν γινόμε-
 νων ἢ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν γενομένων, καὶ κατὰ τοῦτο ἠδύνειτο ἕως
 καὶ ὕψος νὰ ἐξηγηθῇ φυσικῶς ἢ διὰ τοῦ προδηλωθέντος ἀνείρου γενημέ-
 νου καὶ κατ' ὄνομα πληροφορία τοῦ μικροῦ ἐκλεγέντος πατριάρχου, ἐν
 τῷ φαινόμενον ἦτο μοναδικόν, ἢ ἐν τὰ γνωστὰ παραδείγματα ἀνή-
 κον εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν. Ἄλλ' ἔχομεν καὶ ἄλλοθεν, καὶ ἐκ τῶν
 Ἁγίων Γραφῶν παραδείγματα ἄλλα, περιπτώσεις προγνώσεων τῶν
 ἐν προσεχῇ ἢ ἀποτέρῳ μέλλοντι ἐσομένων. Ἀποτελοῦν ταῦτα τὰς
 ἴδιως οὕτω καλοῦμενας προβλέψεις καὶ προρρήσεις τῶν προφητῶν,
 ὑπάρχουσι δὲ μετὰ αὐτῶν, εἰ καὶ ὀλίγιστα, αἱ προγεννώσκουσαι καὶ
 προνομαζούσαι ἱστορικά πρόσωπα ἀποτέρου μέλλοντος, μετὰ καὶ
 τοῦ ὀνόματος αὐτῶν. Ὁλόκληρον τὸ 13 κεφάλαιον τοῦ τρίτου βιβλίου
 τῶν Βασιλειῶν (ἢ κατ' Ἑβραίους 1 τῶν Βασιλειῶν) εἶναι ἀφιερωμέ-
 νον εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰ παθήματα προφήτου τινός; ἐκ τοῦ βασιλείου τοῦ
 Ἰουδα καταγομένου καὶ συγγενοῦ τοῦ πρώτου βασιλέως τοῦ ἑτέρου
 βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ ἢ τῶν δέκα φυλῶν, Ἰερουσαίμ τοῦ Α', βασι-
 λεύσαντος περίου ἀπὸ 970 ἕως 948. Ἐλέγχον κατὰ πρόσωπον τὴς
 τοῦτου τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἱερῶν ἀσεβῆ ἐπιτηδεύματα καὶ τὴς περὶ
 τὴν θεῖαν λατρείαν καινοτομίας ὃ ἄλλως ἀνόνητος προφήτης ὡς ἐδει-

κτην αὐτῶν καὶ καταλυτὴν ρητῶς ὀνομάζει ἐν λόγῳ Κυρίου τὸν μετὰ
 τρεῖς ἄλωνα (περὶ τὰ 640—600) ἐπὶ Ἰουδαίαν Ἰουδα βασιλευ-
 σαντα. Ἐνομιωτέρα εἶναι ἢ ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῶν Προφητειῶν τοῦ
 Ἰσαίου (ἀκριάσαντος ἀπὸ 750 περίου καὶ ἐξῆς) ἀπαντάσα ὑπονοου-
 μένη τε καὶ ρητῶς δεδηλωμένη μνεῖα τοῦ μετὰ δύο αἰῶνας ἀκριάσαν-
 τος μονάρχου τῶν Περσῶν, Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου (1, 25 44.1-4, 41.
 28, 45, 1. 46, 11. 48, 14-15), ὡς κατατροπώσαντος μὲν τοὺς Βαβυλωνί-
 ούς (45, 1-2. 46, 1-2. 47, 1 κ. ἐξ.) ἀνορθώσαντος δὲ τὸν λαὸν τοῦ
 Θεοῦ (44, 28. 45, 13. 60, 10 κ. ἄλλ.). Οἱ ἐκ τῶν Κριτικῶν τῶν Θ.
 Γραφῶν, οἱ ἀξιῶντες ἵτι γνωρίζουσιν ἐκ τῶν προτέρων τί μὲν δυνα-
 τὸν τί δὲ ἀδύνατον, τὰς τοιαύτας προρρήσεις ἐκλαμβάνουσιν ἀπλοῦς αἰαίτα
 ὡς vaticinia post eventa ἢ ὡς τεκμήρια μεταγενεστέρως συντάξεως
 τῶν περιχευοσῶν αὐτὰς συγγραφῶν, καὶ ἀντι ἐνός Ἰσαίου παραδέχον-
 ται δύο τοιοῦτους, τὸν ἀρχαιότερον τοῦ 8 αἰῶνος, καὶ τὸν νεώτερον τοῦ 6
 αἰῶνος, τὸν τελευταῖον τοῦτον ζήσαντα ἐν Βαβυλωνί καὶ συντάξαντα,
 ἐὰν μὴ πάντα, ἀλλὰ τὰ πλείστα τῶν τελευταίων 27 κεφαλαίων τῆς προ-
 ρημῆς συλλογῆς τοῦ Ἰσαίου. Ἀλλὰ τὰ ἀδύνατα κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην
 δόξαν εὐρίσκονται πολλὰκις δυνατὰ κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν πραγμά-
 των. Πῶς; Ἰδοὺ τὸ μυστήριον.

1) Καὶ Ἰδοὺ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἐξ Ἰουδα παρεγένετο ἐν λόγῳ Κυρίου εἰς
 Βαβυλῶνα καὶ Ἰερουσαίμ εἰσέστηκεν ἐπὶ τὸ θεουαστήριον ἐπιθεῖσθαι. Καὶ ἐπεκάλεσε
 πρὸς τὸ θεουαστήριον ἐν λόγῳ Κυρίου καὶ εἶπε· θεουαστήριον, θεουαστήριον,
 τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ νῦν τίκεται τῷ οἴκῳ Δαυὶδ, Ἰουδαίας ὄνομα αὐτῶν,
 καὶ θύσει ἐπὶ σε τοὺς ἱερῆς τῶν ὀρηλῶν, τῶν ἐπιθύντων ἐπὶ σε κτλ. Ὁ περὶ
 τῆς πληρώσεως περὶ 1 Βασ. 29, 15-20.

ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΕΝΤΥΠΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΝ "ΛΑΜΠΕΘ ΠΑΛΑΣ"
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Υπό τοῦ Μητροπολίτου Διδυμοειχίου ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου Τεύχους)

17. — Διακόπτοντες ἐνταῦθα τὴν συνέχειαν τῶν συνδιαλέξεων ἡμῶν μετὰ τῶν ἀγγλικανῶν, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν διαφορῶν ἡμῶν ἐντυπώσεων, ἵς ἀπεκρίσασιν ἐκ τῶν ἀξιοθεώτων προσώπων καὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια ἐπεσκέφθημεν. Οὕτω τῇ ἐσπέρῃ τῆς 29)12 Ἰουλίου εἶχαμεν τὴν τιμὴν νὰ προσκληθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ μέγαρον τοῦ **μαρκησίου Σαλισβουρή**, οὗτος μετὰ τῆς μαρκησίας ἔδωκεν ἐσπερίδα, ἐν ἣ προσεκλήθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων μετὰ τῶν συζύγων αὐτῶν καὶ ἕτερα ἐξέχοντα πρόσωπα κατανεοῖ τις ἐκόλως τὸν πλοῦτον καὶ τὸν δεικνύον τῶν αἰθουσῶν, ἀλλ' ἴμα καὶ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν σεμνότητα, μετ' ἧς συνομήλουν καὶ συμπροσεκρίσαντες οἱ προσκληθέντες· λίαν φιλοφρόνως ἢ εὐγενῆς οἰξυγος τοῦ Καντοναρίας περιεποιεῖτο τὰ μέλη τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς καὶ οὐδέποτε αὐτὰ εἰς διαφόρους ἐν τέλει παρετίθη πλοῦσιον κολικίδιον καὶ εἰς ἀπεχωρήσαμεν. Τῇ 1)14 Ἰουλίου δ' εὐγενῆς καὶ φιλοφρόνδος κ. **Ράλεθ** ἐγένετο ἀφορμὴ, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν διαφόρους πόλεις γοτιοανατολικῶς τοῦ Λονδίνου, αἱ ἐκ τῶν ὁποίων ἐντυπώσεις ἡμῶν ἔσονται ἀληθοφάνητοι. Παραλαβὼν ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ ἰδίου αυτοκινήτου ἐδδήγησεν εἰς τὴν πόλιν **Μπράιτον**, 80 χιλόμετρα ἀπέχουσαν τοῦ Λονδίνου, κατέλυσαμεν δὲ εἰς τὸ Βικαριάτον, ὅπου κατοικεῖ ὁ αἰδεσιμωτάτος κ. Ριέρτε, ὅστις ὑπεδέχθη ἡμᾶς φιλικῶς· περὶ τὴν 7 τῆς ἐσπέρας παρετίθημεν εἰς τὸν ἐπὶ ταύτῃ παρασκευασθέντα ἐσπερινὸν ἐν τῷ ναφ' τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου Μιχαήλ, μετὰ πλείθους ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, κατ' ἀπαίτησιν δὲ τοῦ φιλοξενούντος καὶ ἄλλων δ' ἐπιπέδρος τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς, ἔφερε τὸν ἀρχιερατικὸν μανδύαν καὶ τὴν ράβδον· οἱ χοροὶ ἔφαλλον διάφορα ἄσματα, ὁ δὲ κ. Ριέρτε ἐξεκρόνησε λόγον, ποιούμενος

μνηστικῶς τῆς θείσεως ἡμῶν εὐφρημον. Ἐνταῦθα συνητήσαμεν τὸν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης ἄλλοτε σπουδίασαντα αἰδεσιμωτάτον κ. **Βράουν**, νέον φιλέλληνα καὶ φιλορθόδοξον, ἀπταίστως ὁμιλοῦντα καὶ γράφοντα τὴν ἑλληνικὴν. Τῇ προίῃ τῆς ἐπομένης τῇ συνοδίῃ τοῦ κ. Ριέρτε ἐπισκεφθῆμεν τοὺς λαμπροὺς τῆς πόλεως ναοὺς τῶν **ἁγίων Πάντων**, καὶ τοῦ **Μαρίνου Τουρόνης** καὶ τὴν μαγευτικὴν παραθυλασοῖαν ὁδὸν τῆς πόλεως εἴτα δὲ διὰ τοῦ αυτοκινήτου τοῦ κ. Ράλεθ κατορθώθημεν εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει **Αάντουγκ** λύκειον, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποίου ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς ὁ ἐπίσκοπος Ζωωὸς **Σάουθουελ**, πρόην, διευθυντῆς τοῦ λύκειου μετὰ τοῦ νῦν τοιοῦτου αἰδεσιμωτάτου κ. **Βώλβη**, οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως, χορὸς ψαλτῶν καὶ οἱ ἔφοροι τοῦ κατὰ στήματος μετὰ τῆς ἰδιαίτης αὐτῶν στολῆς. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγένετο ἡ ἐκλογή τῆς νέας ἐφορίας τοῦ καθιδρύματος, διὰ τοῦτο παρῆν ἄπειρον πλῆθος ἐν τῷ ναφ' καὶ ἐνταῦθα κατ' ἀπαίτησιν τῶν παρισταμένων ὁ πρόεδρος τῆς πατριαρχικῆς Ἀποστολῆς ἔφερε τὸν μανδύαν καὶ τὴν ράβδον, ὁ δὲ ἐπίσκοπος Σάουθουελ ἐτέλεσε τελετὴν ἰδίαν ὑπὲρ τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς, οἱ χοροὶ ἔφαλλον τὸ ἐκείνη ἀλέησον» ἑλληνιστὶ καὶ πάντες γονυπετήσαντες ἔλαβον τὴν εὐλογίαν τοῦ προέδρου. Μετὰ τὸ γεῦμα, εἰς ὃ παρεκλήθησαν καὶ οἱ ἐκλεγέντες νέοι ἔφοροι, ἐν οἷς καὶ ὁ κ. Ράλεθ, ἐγένοντο διάφοροι προπόσεις ἐκατέρωθεν, ἐπεσκέφθημεν τὰ διάφορα τμήματα τοῦ λύκειου, τὰ μελετητήρια, τοὺς καιτῶνας, τὰς παραδόσεις, τὸ ἐργαστήριον τῆς φυσικῆς κ.τ.λ. καὶ καρέστημεν εἰς τοὺς διαφόρους ἀγῶνας τῶν μαθητῶν. Τὸ λύκειον τελοῦν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐποπτεύεται ὑπὸ ἰδίας Ἐφορίας, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν δ' αὐτῆς ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα 17 ὁμοειδῆ λύκεια καὶ ἐν παρθενωγογεῖον. Προπεμφθέντες μετὰ πολλῶν τιμῶν περὶ τὴν 5 μ. μ. μετέβημεν εἰς τὴν πόλιν **Τατσεστερ** καὶ κατελύσαμεν εἰς τὸ **Θεολογικὸν Σεμινάριον**, γενόμενοι τιμητικῶς δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ σχολάρχου αἰδεσιμωτάτου κ. **Πᾶς** καὶ τῶν καθηγητῶν. Μετὰ τὸ παρατεθὲν δεῖπνον εἰς ὃ παρῆν καὶ ὁ ναύαρχος **Αίπτεν**, οἱ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς συνεστήθησαν ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἀποστολὴν, κατ' ἀπαίτησιν δ' αὐτοῦ ὁ πρόεδρος αὐτῆς ἀπέτεινε πρὸς αὐτοὺς ὀλίγας λέξεις, προτρέψας εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐνυσχόλησιν τῆς θεολογίας, δι' ἧς κατανοηθήσεται ἀκριβέστερον ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, θὰ ἐπέβη δὲ ἀκριβέστερα γνώσις ἀμφοτέρων τῶν Ἑκκλησιῶν καὶ ἐπομένως σύσφιγξις αὐτῶν· εἴτα ὁμίλησεν ὁ κ. Ράλεθ προσειπὼν πολλὰ τὰ καλὰ ἵπτε

ἢ κατ' οἰκονομίαν πλήρωσις ἀπολύτου ἀνάγκης. Ἐν τῇ συζήτησει ἡ πατριαρχική Ἀποστολή διαβεβαίωσεν ὅτι τὸ ὑπὸ ἀγγλικανῶν ἱερέων τελούμενον βάπτισμα δὲν ἐπαναλαμβάνεται, προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ χρίσματος καὶ τῆς κοινωνίας, ἐπειδὴ ταῦτα σχετίζονται μὲ τὸ ζήτημα τῶν ἀγγλικανῶν χειροτονιῶν, ἀκήνησε ὅτι θὰ διαβιβῆσαι τὰ περὶ τούτων εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὡς καὶ τὴν σχετιζομένην πρότασιν τῶν Ἀγγλικανῶν, περὶ τῆς ὑπὸ Ὀρθοδόξων ἱερέων μεταδόσεως τῶν μυστηρίων τούτων εἰς Ἄγγλους ἐπιστημένους ἰδίῳ ἱερέως. Τοῦ προέδρου ἐκφράσαντος εἰς εὐχαριστίας αὐτοῦ, διεβίβη ἡ συνεδρίασις, ἐπιναληφθεῖσα τὴν μετὰ μεσημβρίαν. Ἐν αὐτῇ ὁ ἐπίσκοπος Γκλῶστερ ἐξέρας τὸ χριστιανικὸν καὶ γλωσσικὸν ἕρος τῆς ὑπὸ τοῦ Σ. Τοποτηρητοῦ ἀποσταλείσης ἐπιστολῆς τῇ 20 Ἰανουαρίου 1920, διαβεβαίωσας τὴν πατριαρχικὴν ἀποστολὴν ὅτι ἡ ἀγγλικανικὴ ἐπισκοπικὴ ἐκκλησία δὲν ἔχει προσηλυτιστικὰς διαθέσεις καὶ ὅτι ἡμεῖς περιέλθοισιν εἰς γνῶσιν αὐτῆς μεμονωμένα κρούσματα, ταῦτα θὰ ἀποδοκιμασθῶσιν ἐπισήμως. Ἔπειτα ἀλήφθη ὑπ' ὅσων ἡ δ' § τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Τοποτηρητοῦ, πραγματευομένη περὶ ὁμοιομόρφου ἡμερολογίου. Τοιαυτέρας ὑπὸ τῆς πατριαρχικῆς ἐπιτροπῆς ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐμμένει εἰς τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον, κυρίως διὰ τὴν ἐσπέρην τοῦ Πάπα, ἐκφράσθη ἐκατέρωθεν ἡ εὐχὴ ὅπως συνεομαίνομεν αὐτὰ καὶ ἐδηλώθη ὑπὸ τοῦ προέδρου Γκλῶστερ, ὅτι ὡς ἀλλαγῶν, οὕτω καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ γίνονται ἐπιστημονικὰ ἐργασίαι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, θὰ ἴητο δὲ βλαβερόν, προσέθηκεν, ἂν ἡ πολιτεία ἐτροποποιεῖ τὸ ἡμερολόγιον ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς ἐκκλησίας. Ἀκολουθίως γενόμενον λόγου καὶ περὶ τῶν λοιπῶν σημείων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Τοποτηρητοῦ, τῆς ἀμοιβαίας ἀνταλλαγῆς ἐπιστολῶν, περιοδικῶν, ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, σπουδαστῶν καὶ παροχῆς ναῶν καὶ κοιμητηρίων, εἰς ἃ ἐκατέρωθεν ὑπεδείχθη πλήρης συμφωνία, ὁ πρόεδρος Γκλῶστερ ὑπέβαλεν εἰς συζήτησιν τὰ περὶ μικτῶν γάμων. Ἡ πατριαρχικὴ ἐπιτροπὴ ἐξέθηκε τὴν ἀρετὴν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει δὲ τοῦ προέδρου, ἂν θὰ ἀνεγνωρίζετο ὁ κατ' ἀνάγκην τελούμενος γάμος Ὀρθοδόξων ὑπὸ ἀγγλικανῶν ἱερέως αὕτη ἐκφράζουσα τὴν προσωπικὴν αὐτῆς γνώμην ἀπήνησε καιροφυκτικῶς, ὑποσημειῖσα ὅτι τὸ ζήτημα καθόλου θὰ ἀποβῆ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Ἐξαντηθείσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Τοποτηρητοῦ ὁ πρόεδρος Γκλῶστερ παρεκάλει τὴν ἐπιτροπὴν, ἵνα μετεδώσῃ τὴν χαρὰν, ἣν ἠσθιάθησαν οἱ Ἀγγλικανοὶ ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει αὐτῆς, ἀνήγγειλεν ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ἐβραβεύετο εἰς σχέσεις πρὸς τοὺς

Ἀσσυρίους ἀποσωποῦσαι κυρίως τὴν ἀποκείθαριν αὐτῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως, οὐχὶ δὲ τὴν μετ' αὐτῶν δογματικὴν κοινωνίαν καὶ ἐν τέλει ἐκφράσας τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν μετὰ τῆς πατριαρχικῆς ἐπιτροπῆς συνάντησιν, παρεκάλει, ἵνα δοθῶσι νύξεις τινὲς περὶ τῶν πρὸς τοὺς Ἄγγλους αἰσθημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τοῦ προέδρου τῆς πατριαρχικῆς ἐπιτροπῆς δηλώσαντος ὅτι ἡ ἐκκλησία καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐμποροῦνται ὑπὸ τῶν καλύτερων αἰσθημάτων πρὸς τὴν ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν ὅτι ταύτην δὲν ταυτίζομεν πρὸς τοὺς Προτεστάντας, ἀλλ' ὅτι θεωροῦμεν, ὡς μίαν μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ ὅτι ἰδίως τὰ τελευταῖα ἔτη πολλὰ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἔξαρσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν ἑλλήνων ὑπὲρ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, ὁ ἐπίσκοπος Γκλῶστερ ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τῶν Ἀγγλικανῶν καὶ διέλυσε τὴν συνεδρίασιν.

19 — Κατὰ τὰ συμπρωνημένα ἡ Α' συνεδρία ἐγένετο τῇ 8)21 Ἰουλίου ἐν Λάμπει Παύλλιας παρόντων τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς Πατριαρχ. Ἀποστολῆς, ἀντικείμενον δ' αὐτῆς ἦσαν αἱ ἀπαντήσεις τοῦ ἐπισκόπου Σαλομβουρίας εἰς τὰ 5 ἐρωτήματα τῆς ἐν Κομπόλει πατριαρχικῆς ἐπιτροπῆς. Εἰς τὴν πρώτην ἀπάντησιν τοῦ Σαλομβουρίας, προκειμένου περὶ τῶν ὁμολογιῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κύρους τῆς Γραφῆς, ἡ πατριαρχικὴ Ἀποστολή ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν ὅπως ἐπικρατήσῃ τὸ τῆς Νικαίας πρωτομῶμενον τῶν δύο ἄλλων. Ὁ ἐπίσκοπος Γκλῶστερ ἀπαντῶν ἀνωμολόγησε μὲν τὸ καθολικὸν κύρος τῆς Νικαίας, οὕτως ποιοῦνται χρῆσιν ἐν τῇ λειτουργίᾳ καὶ ἐν εἰδικαῖς περιστάσεσιν ὡς συμβούλου τῆς Οἰκουμενικῆς πίστεως, εἶνα ὅμως δύσκολον διὰ τὴν Ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν νὰ μεταλλάξῃ τὸ παλαιαίον αὐτῆς ἔθος, περὶ δὲ τῆς Παραδόσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν Γραφὴν, ὡς κριτήριον τῆς ἀληθείας, διεβεβαίωσε ὅτι ἐκ μέρους αὐτῶν δὲν ὑπάρχει πρόθεσις νὰ ὑποβιβασθῇ ἡ σημασία τῆς παραδόσεως γενόμενον ἀκαλόγητος λόγου περὶ τοῦ προσευχηταρίου, ὡς καὶ τῆς Κυτηχῆσεως καὶ τῶν 39 ἄρθρων, ἀνωμολογήθη ὑπὸ τοῦ προέδρου ὅτι τὸ προσευχητάριον κυρίως ἐκφράζει τὴν πίστιν τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας, τὸν νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς, ὁποδεύεσθαι δὲ εἶναι ἡ Κατήχησις καὶ τὰ ἄρθρα, ἀλλ' εἰς τὴν παλαιότητα τῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι εὐκατὰ ἦτο νὰ ἀπεκόπτοντο ταῦτα, ὡς ἐγένετο ἐν Ἀμερικῇ, καθόσον οἱ ἐκτὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας θεωροῦσι τὰ 39 ἄρθρα ὡς ἄρθρα πίστεως καὶ ἐκ' αὐτῶν στηρίζουσι τὰς περὶ αὐτῆς γνώμιας αὐτῶν, ὁ ἐπίσκοπος Γκλῶστερ ἀναπέθεκε δι' ὀλίγον ὅτι τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐγγρίστηται κυρίως πρὸς και-

των πρεσβυτέρων ἐν τῇ ἐπιθέσει των χειρῶν ἐπὶ χειροτονουμένου πρεσβυτέρου, ἦν οἱ Ἀγγλικανοὶ σιτηρίζουσαν εἰς τὴν Α'. Τιμοθ. 4, 14, καὶ ἀνομολογήσαντος τοῦ ἐπίσκοπου Γαλῶστερ ὅτι ἐν τῇ ζητηματι τῆς μετουσίσεως οἱ ἀρθόδοξοι δὲν μεταχειρίζονται τὴν λέξιν ὡς οἱ Λατῖνοι, ἢ πατριαρχικὴ ἀποστολὴ ἀποχωρίζομένη τῆς ὑπὸ τῶν ἐπίσκοπον Γαλῶστερ ἐπιτροπῆς ἠδυσίασθησαν αὐτῶν καὶ τὰ μέλη αὐτῆς προσεπειλοῦσα τὴν προσωπικὴν αὐτῆς γνώμην, ὅτι καίτοι αἱ χειροτονίαι τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας ἔχουσαν ἀνάγκην μελέτης καὶ σκέψεως, φρονεῖ ὅχι ἴσταν ὅτι ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ μυστηριαστικῆς ἀπόψεως δὲν θὰ ἴητο ἀδύνατον νὰ ἀναγνωρισθῶσιν. Ὁ ἐπίσκοπος Γαλῶστερ ἐκφράσας καὶ ἐν τούτῳ τὴν εὐγνωμοσύνην των Ἀγγλικανῶν διέλασε τὴν συνεδρίασιν, μεθ' ἣν πάντα τὰ μέλη αὐτῆς μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας ἐρωτηματογράφησαν ἐν τῷ κήρῳ τοῦ Παλατίου.

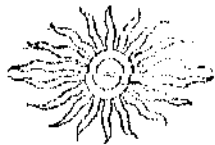
20. — Τῇ δ' μ. μ. τῆς αὐτῆς 8)21 Ἰουλίου προσκληθέντες, μετέβημεν εἰς τὴν Λέσχην των Κληρικῶν τῆς Σιών, ἣς πρόεδρος εἶναι ὁ ἐπίσκοπος Λονδίνου. Τὸ σοματεῖον τοῦτο ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ κληρικῶν, οἵτινες συναρξόμενοι μελετοῦσι καὶ συζητοῦσι σκέπτοντα δ' ἄμφω καὶ ἐνεργοῦσι καὶ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς. Ἐν τῇ αἴθουσῃ εἶχε σφραγίσθη πολλὸ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, εἰς ὃ παρουσιάσθη τὴν πατριαρχικὴν ἀποστολὴν ὁ ἐπίσκοπος Λονδίνου, ὁμίλησέ τινα περὶ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Ρωσίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ των Σέρβων φρονιτῶν, οὓς ὑποστηρίζει ἢ ἀδελφότης, κατέληξε δὲ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν των Ἀγγλων πρὸς ἔνωσιν μετὰ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τοῦτο προσέθηκε, καὶ προσεκήλη ἐκ Κηπίσεως ἢ πατριαρχικὴ Ἀποστολὴ ἦν καὶ συνέστησεν εἰς τὴν ὁμίλησιν. Ἐγενεθὲς τότε ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἠδυσίασθη τὸν ἐπίσκοπον καὶ κτίειν τινα περὶ των σχέσεων των δύο ἐκκλησιῶν κατέληξεν εἰς τὸ ὅτι αὐτὰ σὺν τῷ χρόνῳ συναφίγγονται, τῇ βοηθείᾳ δὲ τοῦ Θεοῦ δύνασται νὰ καταλήξωσι καὶ εἰς ἔνωσιν. Ἡ ὁμίλησις παταγοδοῖς ἐπαδέξθη τοὺς λόγους τούτους, λαβὼν δὲ τὸν λόγον κατόπιν ὁ Λόγος Σέσιλ, ἀδελφὸς τοῦ μαργαρίτου Σαλιμβουρῆ, ὁμίλησε πολλὰ καὶ καλὰ περὶ Ἑλλήνων, πολλὰ μὲν ὑποστάντων ὑπὸ των Τούρκων, εὖν δ' ἐλευθερωθέντων, ὡς ἀξίων κρείσσονος τύχης ἔχομεν πολλὰ, προσέθηκε, νὰ λάβωμεν καὶ μίθεωμεν παρὰ των Ἑλλήνων, οἵτινες τῇ στιγμή ταύτῃ ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ των μελῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς. Ὁμίλησε κατόπιν ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Λονδίνῳ ὑποπτικῆς κοινότητος, των προσφύγων, εὐχυσίασθησας τοὺς Ἀγγλους διὰ τὴν εὐγενῆ καὶ φιλάν-

θρωπον πρὸς τοὺς Ρώσους συμπεριφορῶν, καὶ ἐν τέλει κατ' αἴτησιν τοῦ ἐπισκόπου Λονδίνου, εὐλογήσας τὴν ὁμίλησιν ὁ πρόεδρος τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς ἀπεχώρησε μετὰ των μελῶν αὐτῆς. — Τῇ ἐπομένῃ Πέμπτῃ 9)22 Ἰουλίου, προσκληθέντες ἐπισήμως, μετέβημεν περὶ τὴν 4 1)2 μ. μ. εἰς τὴν δεξίωσιν, τὴν ὑπόβαν ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος εἰς τὸν κήπον τοῦ παλατίου Βούινγκαμ. Τὸ παλάτιον τοῦτο ἐγενεθὲν τῷ 1703 ὑπὸ τοῦ δούκους Βούκαγγαμ, κατόπιν ἀνεκαταστάθη καὶ ἐξορατόθη κατὰ τὸν ἑσθρὸν τῆς γερμανικῆς ἀναγεννήσεως, εἶναι δὲ περιήρημον διὰ τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου, τὰς πολυτίμους συλλογὰς εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων καὶ τὴν κατὰ τὸ 1856 τελειωθεῖσαν μεγάλην αἴθουσαν των χορῶν. Ἐν τῷ μαγευτικῷ καὶ εὐρυτάτῳ κήρῳ τοῦ Παλατίου ὑπῆρχε συγκεντρωμένον μέγα πλῆθος διαφόρων ἐπισημοτήτων, ὑπουργῶν, στρατηγῶν, πρεσβευτῶν, ἐπισκόπων κτλ. ἐπαινίζον διάφοροι μουσικαὶ καὶ ἦσαν ἐστημένα διάφοροι σιναὶ χρησιμεύουσαι ὡς κωμικαὶ. Ὁ εὐγενὴς Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας ἄμφω τῇ εισόδῳ τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς, προσέειπεν καὶ παραλαβὼν αὐτὴν ὠδήγησεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἴητο ἡ μεγαλειότης του ὁ Βασιλεὺς πλησιάσας δ' αὐτὴν ὁμίλησεν ἐπ' ὀλίγον καὶ εἰτα συνέστησε τὸν πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τῆς πατριαρχικῆς ἀποστολῆς. Ἡ μεγαλειότης του ἐχαυρέθησεν πάντας διὰ χειραψίας, ὁμίλησε δὲ ἐπὶ τινα λεπτά μετὰ τοῦ προέδρου γαλλιστί, ἐρωτήσας περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς εἰς Λονδίνον ἐλεύσεως καὶ των περὶ αὐτοῦ ἐντυπώσεων. Μετὰ των ἀποχαιρετισμῶν τῆς Α. Μ. συνεστήθημεν καὶ πρὸς τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας, ἣτις ἐλάσης ὁμίλησέ τινα μετὰ τοῦ προέδρου καὶ ἀπεχαιρέτησε διὰ χειραψίας. Ἀπρόσπτος ἐν τῷ κήρῳ προσήλθεν εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπιτροπῆς κυρία τις μεῦρα ἐνδεδυμένη, ἣτις ἐληγησεί ἠρώτησεν αὐτὸν εἰς εἶναι, ποῦ εὐρίσκαται τὸ Διδυμότευγον καὶ ἂν ἐλειτούργησεν ἐν τῷ ἐσπὶ νυκτὶ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἀντήλλαξε δὲ τινα καὶ περὶ τῆς καταλήψεως τῆς Ραιδεστοῦ καὶ μερῶν τινῶν τῆς Θυράκης καὶ λίαν εὐγενῶς ἀποχαιρέτησασα ἀπεσύρθη κατόπιν ἐγνωσθη ὅτι ἡ εὐγενὴς Κυρία ἦν ἡ Μαρία, ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως Κομηθένου.

21. — Τῇ 10)23 Ἰουλίου, ἡμέρα Παρασκευῆ ἐπεσκέφθησαν τὴν πατριαρχικὴν ἀποστολὴν οἱ ἐκ των μελῶν τῆς μονίμου ἐπιτροπῆς Dor White, Feins Κλίντων καὶ Douglas καὶ πρόειπον, ἵνα συνδιαλεθῶμεν φιλικῶς περὶ τινῶν ζητημάτων. Ὁ Φάινς Κλίντων, ἀροῦ ἀνήγγειλε τῇ ἐπιτροπῇ ὅτι ἡ μόνιμος ἐπιτροπὴ ἐπὶ των ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν θὰ συνάξῃ γραπτὰς ἀπαντήσεις εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ βιβλίου τοῦ

Σαρωβουρίας παρατηρήθητα, προσέβαλαν ἄλλοι προσωπικῶς καὶ φιλικῶς διαφόρους ἐρωτήσεις περὶ εὐχέλαιον, ἔξιμολογήσεως καὶ κωδικοσμοῦ τοῦ ἁγίου μύθου, ἂν δηλ. τὸ εὐχέλαιον εἶναι μυστήριον, ἂν τὸ ἔλαιον εὐλογηται κατὰ τὴν τελετήν, ἢ διατηρηταί προηγουμένως, ἂν τεληται διὰ πολλοὺς ὁμοῦ ἢ ἓνα ἕκαστον χορισταί, ἂν συνδέηται μετὰ τῆς ἔξιμολογήσεως, ἂν ἡ ἔξιμολογήσις γίνηται ὁμαδικῶς, ἂν περὶ τοῖς Σέρβοις ὑπάρξη ἢ προσωπικὴ ἔξιμολογήσις, ἂν οἱ ὁρθόδοξοι πιστεύουσιν εἰς τὴν ἱερατικὴν ἀφέλειαν τοῦ εὐχέλαιου καὶ πότε ὁ Πατριάρχης κωδικοῦται τὸ ἁγιον μύθον, ἀπειτῶνται δὲ τὰ ἀναφερόμενα 39 ἀρώματα, ἢ ἄλλοις ἔλαιον. Ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων τούτων ἡ πατριαρχικὴ ἀποστολή, ἔδωκε τὰς ἀπειτῶνας ἀπαντήσεις, μετ' ἡ διαλύθη ἡ συνέδριον αὐτή, ἀρτιμοιρμένη ὡς πέριται. — Μετὰ μεσημβριαν τῆς αὐτῆς ἡ πατριαρχικὴ ἀποστολή συνοδευομένη ἐπὶ τοῦ προθίου πάντοτε Φάιν Κλέντων ἐπισκέφθη τὸ **Μουσεῖον τοῦ Ἀλβέρτου** ἐνθα ἐπισήμως ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς ὁ διευθυντής αὐτοῦ καὶ διάφοροι. Ἐρηματάρχοι καὶ μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὰ διάφορα τμήματα αὐτοῦ. Τὸ μουσεῖον τοῦτο εἶναι κτίριον μεγαλοπρεπέστατον καὶ κλονουότατον περιήλθομεν τὸ τμήμα τῶν ἐξ ἐλεφαντόδοντος ἀριστουργημάτων τέχνης μεσαιωνικῆς παρατηρήσαμεν καὶ πολλὰς ἀρχαιολογικὰς ὑψίδους ἀμετέρας κατασκευῆς καὶ λαμπρὰν ἀρηριδιότην εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ἐπίσης εἶδομεν διάφορα ἀγάλματα σινικά καὶ περσικά καὶ διαφόρους ἐνδυμασίας κεντητικῆς ἀπὸ τοῦ 13 αἰῶνος· αἱ κλεῖστοι ἦσαν γαλλικῆς καὶ ἰταλικῆς τέχνης, ἐλάχισται δὲ ἑλληνικαὶ καὶ κοπιτικαί. Παρατηροῦμεν ἐνταῦθα ὅτι καὶ εἰς τὸ μουσεῖον τοῦτο, ὡς καὶ εἰς τὰ πλεῖστα ἄλλα τὰ ὅποια ἐπισκέφθημεν, μετὰ τῶν διαφόρων ἐπισκεπτῶν διακρίνοντα καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων, μετὰ προσοχῆς καὶ σημειωμάτων παρακολούθουντες τὰ διάφορα ἀριστουργήματα τῆς τέχνης. —

(Ἀκολουθεῖ)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς Θεσσαλονίκη, Ὀκτώβριος, τεῦχος Ν.Π. Περιεχόμενα: Ἀρχμ. Χρ. Κτενᾶ, Νεώτεροι πηγαὶ πρὸς καθορισμὸν τῶν θεσμῶν τοῦ ἁγ. Ὁρους — Π. Ρόσκου, Ἀρχὴ καὶ γέννησις τῶν κατακόμβων. — Ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἱ. Μονῆς τῆς Λαύρας. — Βίος καὶ πολιτεία Νικοδήμου μοναχοῦ. — Ἀρχ. Α. Παπανικολαυτοῦ, Ἀπέντησις εἰς ἀνταπέντησιν. — Ἀρχμ. Γ. Χριστίδου, Γάμος καὶ ἀγαμία. — Γρ. Γωσιφίδου, Λιωνύσιος μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως. — Κ. Δουβουνιώτου, Μάξιμος ὁ Μαργουίνιος. — Γ. Κωνσταντινίδου, Ἡ Θεσσαλονίκη διεθνῶς ἐμπόριον κατὰ τὸν μεσαίωνα. — Ἐπὶ τῆς ἱεροσολυμιτικῆς κρίσεως. — Συνέδριον Lambeth — Μία ἐπιστολή. — Βιβλιογραφία. — Ἐκκλ. Χρονικά. —

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος, τεῦχος ΝΘ'. Περιεχόμενα: Ἀρχμ. Χρ. Κτενᾶ, Νεώτεροι πηγαὶ πρὸς καθορισμὸν τῶν θεσμῶν τοῦ ἁγ. Ὁρους. — Π. Ρόσκου, Αἱ κατακόμβαι τῆς Ρώμης καὶ ὁ Χριστιανισμὸς. — Κ. Δουβουνιώτου, Μάξιμος ὁ Μαργουίνιος. — Π. Ζεφλέντη, Καλλίνικος ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Ἰσραηλίας. — Γ. Σταυρονικητιανοῦ, Σιγγῶλον Πατριάρχου Ἰγμοθέου Α'. — Ν. Λούβαρι Γραμματικὴ τῆς Κ. Λαυτικῆς. — Διαμαρτυρία Μητροπολίτου κ. Μεταξά. — Ἡ ἐπιχειμένη ἀπογραφή τῶν κατοίκων τοῦ Κράτους. — Διάφορα. — Ἐκκλ. Χρονικά. — Παραορίματα. —

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος, τεῦχος Ξ'. Περιεχόμενα: Ἀρχ. Χρ. Κτενᾶ, Νεώτεροι πηγαὶ πρὸς καθορισμὸν τῶν θεσμῶν τοῦ ἁγ. Ὁρους. — Δρος Π. Πολάκι, Ἀπέντησις εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Α. Μπαλένου. — Κ. Δουβουνιώτου, Μάξιμος ὁ Μαργουίνιος. — Κίτρος Παρθενίου, Μελέτη περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου (συνεχ. ἐκ τοῦ Β' Τόμου σ. 117). — Ἀρχμ. Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου, Ἐξ ἀφορισμῶν τοῦ ἁρθρου «γάμος καὶ ἀγαμία» — Τὸ ἱεροσολυμιζήτημα. — Σκοπέλου Γενναδίου, Ἡ ἀνεξάρτητος Τσεχοσλοβακικὴ Ἐκκλησία. — Τὸ ἐν Γενεύῃ Χριστ. συνέδριον. — Ἀρχ. Χρυσαστ. Παλαδοπούλου, Ἡ Χριστιαν. ἀδελφότης τῶν νέων. — Θεολογικῆς Γενναδίου, Λόγος ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Βασιλέως. — Πολυανῆς Φωτίου, Λόγος ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Βασιλέως. — Ἐκκλησία Κωνσταντινῶν. —

Περὶ τοῦ καϊδρείου τοῦ Παπαφρείου ὁφθαλμοτροφείου. — Διάφορα. — Ἑκκλ. Χρονικά — Ἐξέλεξις τῆς διαχειρίσεως τοῦ τομείου τῶν πτωχῶν τοῦ 1919. Συνεργάται τοῦ περιοδικοῦ. — Πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ Δ' τόμου.

Νέα Σιών. Ἱεροσόλυμα. Τομ. ΙΕ' τεύχος ΙΑ'-ΙΒ'. Περιεχόμενα: Μ. Κ. Νουμφόρος ὁ Βλεμμύδης, ὡς Παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος. — Τ. Π. Θέμελη. Οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ ἅγιοι Τόποι. — Α. Ι. Ἡ ἁμαρτία (Ν. Στελλετόκη Καθηγ. προδιερέως) μεταφρ. ἐκ τοῦ ρωσικοῦ. — Χρονικά.

Πάνταυος. Ἀλεξάνδρεια Τόμος ΙΒ' ἀρ. 38-52.

Ζωή. Ἀθήναι. Ἔτος Γ' ἀριθμ. 469-480.

Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας. Λευκωσία Ἔτος Γ' ἀριθμ. 52-56.

Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι. Ἀθήναι. Ἔτος ΙΑ' ἀρ. 494-500.

Θρησκευτικὴ ἡχώ. Σιάγου ἀρ. 3-7.

Ἔνα περιοδικά:

The Orient. Constantinople, bible house N° 50-57.

Bulletin de l'union internationale des secours aux enfants Genève an. 1a No 27-35.

Bulletin du Vicariat apostolique, Con)ple An. 11 No. 38-49.

Ἡ Ἠχώ. Ὄργανον τῆς ἡνωμένης Σερβοῦς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Βελιγράδιον. Ἔτος Α' ἀρ. 6-12 (σερβιστῶ)

Βιβλία:

Ὀίνουμνικὸν Πατριαρχεῖον: Μάθη βίβλος τῶν μαρτυρίων τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῆς ἀνακοχῆς μέχρι τέλους 1920. — Ἐν Κων)πόλει. Ἐκ τοῦ πατρ. τυπογραφείου 1920.

Ἐγκύκλιος συνοδική τῆς Ἐκκλησίας Κων)πόλεως πρὸς τὰς ἀπαντάου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τοῦ Πατριαρχ. τυπογραφείου 1920 (ἑλληνιστῶ, ἀγγλιστῶ, γαλλιστῶ, ρωσιστῶ).

Μεγ. Πρωτοσυγγέλλου Ἀθηναγόρα: Τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Κυρὰ Βασιλική. Ἐν Κων)πόλει. Ἐκ τοῦ πατρ. Τυπογραφείου 1920.

Ἀρχιμ. Ε. Ἀντωνιάδου Δρος Θ. καὶ Φ. Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκ. Ριζαρείου Σχολῆς: Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν Ἀθήναις. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Στραγγέλου καὶ Ν. Κουτούρη 1920.

Χρίστου Β. Μαυροποῦλου διασημέως πατρὸς τῶ Πρωτοδικαίου Νίου: Τουρκικὰ ἔγγραφα ἀφορῶντα τὴν Ἱστορίαν τῆς Χίου (μετέφρασις). Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογρ. Π. Α. Πετρίκου 1920.